

**TURUN
YLIOPISTO**

Matemaattis-luonnontieteellinen
tiedekunta

Rikollisuuden jakautuminen ja ennaltaehkäisy Suomessa

Tapausesimerkkeinä Vantaa, Turku ja Helsinki

Laura Lamminen

Maantiede
LuK-tutkielma
Laajuus: 6 op

8.5.2025

Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

LuK-tutkielma

Pääaine: Maantiede

Tekijä: Laura Lamminen

Otsikko: Rikollisuuden jakautuminen ja ennaltaehkäisy Suomessa - Tapausesimerkkeinä Vantaa, Turku ja Helsinki

Ohjaaja: Lauri Hooli

Sivumäärä: 44 sivua

Päivämäärä: 8.5.2025

Alueellisen turvallisuuden takaaminen on yhteiskuntamme kulmakiviä. Turvallisuutta voidaan edistää lisäämällä asukkaiden turvallisuuden tunnetta sekä ehkäisemällä rikosten syntyä. Rikosten ehkäisemisestä on olemassa lukuisia teorioita, joissa kussakin perehdytään rikoksen mahdollisiin juurisyihin ja vaikuttaviin tekijöihin, jotka voivat liittyä niin ympäröivään tilaan kuin sosioekonomisiin tai psykologisiin tekijöihin. Tämä tutkimus perustuu rikosmaantieteelliseen lähestymistapaan. Esittelen kaksi rikosmaantieteen teoriaa: tilannetorjunnan teorian (engl. *situational crime prevention*, SCP) ja sosiaalisen disorganisaation teorian (engl. *social disorganization theory*, SDT).

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, minne rikokset keskittyvät Suomessa ja miten rikoksia on ehkäisty suurimmissa kaupungeissa. Kaupungeiksi valittiin Vantaa, Turku ja Helsinki, sillä näissä kunnissa häiriöindeksi- ja rikosstatistikot ovat suurimmissa kaupungeissa isoimmat koko Suomen mittakaavassa. Aineistoina hyödynsin PolStat-tulostietojärjestelmän rikoslakirikos- ja häiriöindeksitilastoja sekä tarkasteltavien kuntien turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmia vuosien 2017–2024 väliltä. Rikoslakirikos- ja häiriöindeksitilastot visualisoin kartalle QGIS-paikkatietosovellusta käyttäen. Rikosten määrä suhteutettuna kunnan asukaslukuun ja häiriöindeksi- ja rikosstatistikot vaihtelivat tasaisesti koko Suomen alueella, eikä selkeää painottumista tietyille alueille ollut havaittavissa. Rikoslaki- ja häiriöindeksitilastot antavat eriäviä tuloksia Suomen turvattomimmista kunnista.

Tutkin Vantaan, Turun ja Helsingin turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmia laadullisella sisällönanalyysillä. Tavoitteena oli muodostaa tarkempi käsitys turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmien painopisteistä ja selvittää, mitä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia suunnitelmien välillä on. Teemoittelin aineistot apukysymyksien avulla viidellä eri koodityypillä, joita olivat: 1. painopiste 2. seuranta 3. toimialat 4. vaikuttavat tekijät 5. ennaltaehkäisyn keinot. Koodaamalla loin tarkasteltaville kunnille yhteiset painopisteet ja selvitin, miten kukin kunta on ennaltaehkäissyt rikosten syntyä. Muodostin kolme painopistettä, jotka olivat: 1. syrjäytyminen 2. henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset 3. päihteet ja mielenterveys. Jaoin painopisteet kahteen pääryhmään, lapsiin ja nuoriin sekä muuhun väestöön. Lapsia ja nuoria painotettiin erityisen paljon kaikissa teemoissa. Rikoksia on yritetty ennaltaehkäistä monien toimialojen yhteistyöllä muun muassa noudattamalla varhaisen puuttumisen mallia, lisäämällä harrastustoimintaa ja kehittämällä palveluita. Jokaisessa tarkasteltavassa kunnassa oli useita erilaisia toimintamalleja rikosten ennaltaehkäisemiseksi, mutta pääasiassa ennaltaehkäisyn keinot muistuttivat toisiaan kunnasta riippumatta.

Avainsanat: rikosmaantiede, rikoslakirikos, häiriöindeksi, alueellinen turvallisuus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Teoreettinen viitekehys	7
2.1	Rikosmaantiede	7
3	Tutkimuksen tausta	11
3.1	Rikoslakirikosten määrän vaihtelu ja tyypit Suomessa	11
3.2	Häiriöindeksi	12
4	Aineistot ja menetelmät	15
4.1	Aineistot	15
4.1.1	PolStat -tilastot	15
4.1.2	Tilastokeskuksen rikos- ja pakkokeinotilastot	15
4.1.3	Turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmat	16
4.2	Analyysimenetelmät	16
4.2.1	Paikkatietomenetelmät	16
4.2.2	Laadullinen sisällönanalyysi	18
5	Tulokset	20
5.1	Rikoslakirikosten (%) ja häiriöindeksien painottuminen	20
5.2	Turvallisuusstrategioiden painopisteet	22
5.3	Rikollisuuden ennaltaehkäisyn keinot	25
5.3.1	Lapset ja nuoret	25
5.3.2	Muut väestöryhmät	30
6	Keskustelu	34
6.1	Alueelliseen turvallisuuteen vaikuttavat tekijät	34
6.2	Rikoslakirikosten tyypit Vantaalla, Turussa ja Helsingissä	36
7	Johtopäätökset	38
	Lähteet	41

1 Johdanto

Kaupunkien kasvu, muuttuva kaupunkiympäristö ja kehittyvä kaupunkisuunnittelu herättävät kysymyksiä alueellisesta turvallisuudesta, minkä takia rikosten kartoittaminen ja ennaltaehkäisy ovat tärkeässä roolissa nyky-yhteiskunnassa. Alueellinen turvallisuus on saanut enemmän huomiota viime vuosikymmeninä globalisaation ja nopeasti muuttuvan maailman myötä, mikä näkyy muun muassa rikosmaantieteellisten tutkimuksien kasvussa (Mátyás 2024: 5). Suomessa rikosmaantieteellisiä tutkimuksia on kuitenkin tehty vähän. Tämän tutkimuksen tekeminen koettiin tarpeelliseksi siitä syystä, että alueellinen turvallisuus on ajankohtainen puheenaihe Suomessa ja rikosmaantieteelliset menetelmät voivat auttaa alueellisen turvallisuuden parantamisessa. Esimerkiksi rikosten paikkatietoanalyysit helpottavat viranomaisia tunnistamaan naapuruston ongelmia ja toimimaan tehokkaammin rikosten ehkäisyssä (Lebeau & Leitner 2011: 168).

Alueellista turvallisuutta parannetaan ehkäisemällä rikoksia, vähentämällä rikoksista aiheutuvia haittoja ja lisäämällä turvallisuuden tunnetta (rikosensorjuntaneuvosto s.a.). Suomessa rikosensorjuntaa on käsitelty muun muassa tutkimuksessa, jossa arvioitiin Helsingin Jakomäessä käynnistynyttä ilkvallanehkäisyprojektia rikosensorjuntahankkeena (Koskela & Nurminen 2010). Jakomäki on yksi Helsingin kaupunginosista, jossa on muihin Helsingin alueisiin verrattuna huonommat olosuhteet (Koskela & Nurminen 2010). Huonon sosioekonomisen aseman ja rikosten määrän välillä voidaan havaita selkeää yhteyttä (Mátyás 2024). Tämä on todistettu lukuisissa tutkimuksissa ympäri maailmaa. Isoissa kaupungeissa, kuten Vantaalla, Turussa ja Helsingissä, voi korostua alueiden väliset selvät eroavaisuudet hyvinvoinnissa. Tämän takia erityisesti suurien kaupunkien alueellisen turvallisuuden tarkasteleminen on tärkeää.

Tässä tutkimuksessa käyn läpi Vantaan, Turun ja Helsingin turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmat vuosien 2017–2024 väliltä, ja selvitän, miten kukin kunta on ennalta ehkäissyt rikosten määrää. Pyrin selvittämään, millaisia teemoja kunkin kaupungin suunnitelmissa on, ja miksi juuri nämä teemat on valittu painopisteiksi. Rikoslakirikosten määrää ja häiriöindeksien suuruutta havainnollistan paikkatietomenetelmin, ja selvitän, minne rikokset Suomessa sijoittuvat. Koska tutkimuksessa ei tutkita yhtä tiettyä rikoslakirikosta, tutkimuksessa on selvennetty yleisesti koko Suomessa, Vantaalla, Turussa ja Helsingissä tapahtuvia rikosnimikkeitä.

Tutkielmassa vastataan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Minne rikoslakirikokset suhteutettuna kuntien väkilukuihin painottuvat koko Suomessa kuntakohtaisesti poliisin PolStat-tulostietojärjestelmän mukaan?
2. Miten häiriöindeksi vaihtelee Suomen kunnissa PolStat-tulostietojärjestelmän mukaan?
3. Mitkä teemat esiintyvät Vantaan, Turun ja Helsingin turvallisuus ja hyvinvointistrategioissa?
4. Miten rikoksia pyritään ehkäisemään Vantaalla, Turussa ja Helsingissä kuntakohtaisten turvallisuus- tai hyvinvointisuunnitelmien perusteella?

Kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaan Suomen poliisin tuottaman PolStat-tulostietojärjestelmän avulla. Suhteutan rikoslakitilastot kuntien asukaslukuihin ja visualisoin laskutoimituksesta saadut tulokset sekä häiriöindeksiarvot koropleettikarttana QGIS-paikkatietosovelluksessa. Koin kahden eri aineiston käyttämisen alueellisen turvallisuuden kuvaamiseksi tarpeelliseksi, sillä yhden aineiston käyttämisessä on riskinä tiettyjen alueiden negatiivinen leimaaminen turvattomina. Kahteen viimeiseen tutkimuskysymykseen vastaan Vantaan, Turun ja Helsingin kaupunkien tuottamien turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmien avulla. Hyödynnän turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmien tarkastelussa laadullista sisällönanalyysia, jolla pyrin erottamaan suunnitelmissa esiintyviä painopisteitä ja rikosten ennaltaehkäisyn keinoja. Laajemman ymmärryksen saamiseksi käytän laadullisen sisällönanalyysin tukena apukysymyksiä, joiden avulla pystyn kokoamaan rikosten ehkäisyssä olennaiset toimialat, seurannan keinot ja rikoksiin vaikuttavat tekijät.

2 Teoreettinen viitekehys

Rikosmaantiede on erittäin heikosti tunnettu tutkimusala Suomessa (Koskela 2003: 9). Suurin osa tutkimuksista kohdistuvat Angloamerikkalaisiin maihin, erityisesti Yhdysvaltoihin (Koskela 2003: 9; Smith 1987). Rikosmaantiede on saanut alkunsa 1800-luvun aikana, kun rikollisuutta alettiin havainnollistamaan kartografisin menetelmin (Koskela 2003). Tutkimus on sittemmin laajentunut aiemmasta pelkästä rikosten kartoittamisesta kohti suuntausta, jossa erilaiset yhteiskunnalliset ongelmat koetaan olevan rikosten syynä (Koskela 2003).

Rikosmaantieteen tutkijat pohtivat, miten tila vaikuttaa rikollisuuden ja siitä johtuvien ilmiöiden esiintymiseen (Owusu & Frimpong 2020). Tutkimuksissa pyritään vastaamaan kysymyksiin, miksi rikokset tapahtuvat tietyssä paikassa tiettyyn aikaan ja miten erilaiset tilanteelliset tekijät vaikuttavat rikosten esiintyvyyteen (Owusu & Frimpong 2020).

Tilanteelliset tekijät voivat liittyä esimerkiksi ympäristön fyysisiin elementteihin ja miten ne osaltaan mahdollistavat tai ennaltaehkäisevät rikosten syntyä. Toisaalta tilanteellisilla tekijöillä voidaan myös viitata valvonnan puutteeseen tai yleisesti sopivan tilanteen löytämiseen, kuten sopivan uhrin ja tekijän väliseen kohtaamiseen.

Rikosmaantiede voidaan jakaa kahteen eri osa-alueeseen: yleiseen ja sovellettuun rikosmaantieteeseen (Mátyás 2024: 13). Yleinen rikosmaantiede kattaa rikosmaantieteen teoreettisen pohjan, yleisimmät teoriat ja lait sekä metodologian. Sovellettu rikosmaantiede puolestaan hyödyntää rikosmaantieteen teoreettista taustaa, ja sen avulla pystytään esimerkiksi kartoittamaan rikoksia ja tekemään maantieteellistä alueiden profilointia. Keskeisimmät teoriat rikosmaantieteen taustalla ovat kiisteltäviä, sillä alalla on paljon eri tieteenalojen edustajia ja useat teoriat ovat saaneet osakseen kritiikkiä, sillä teoriat eivät aukottomasti selitä rikosten syntyä tai esiintyvyyttä.

Rikosmaantieteen tutkimusala on monitieteinen, ja tämä mahdollistaa rikollisuudesta johtuvien ilmiöiden monitasoisemman analysoinnin (Owusu & Frimpong 2020). Tutkijoiden joukossa on niin kriminologian ammattilaisia, sosiaalitieteilijöitä kuin maantieteilijöitä. Useimmat tutkijat kuitenkin mieltävät rikosmaantieteen kriminologian ja ihmismaantieteen yhdistelmänä (Mátyás 2024: 11). Esittelen tässä tutkimuksessa kaksi rikosmaantieteen teoriaa: tilannetorjunnan teorian (engl. *situational crime prevention theory*, SCP) ja sosiaalisen disorganisaation teorian (engl. *social disorganization theory*, SDT). Teorioiden ohella esittelen rikosmaantieteen tutkimuksia. Pyrin hyödyntämään rikosmaantiedettä laajana

kokonaisuutena, ja otan huomioon eri rikosmaantieteelliset suuntaukset ja kehitysvaiheet sekä kritiikin tutkimuksessani.

SCP-teoria tutkii rikokseen johtavia olosuhteita, ja tähtää tämän perusteella tekemään kohdennettuja hallinnollisia ja ympäristöllisiä muutoksia, jotta rikoksia ei tapahtuisi (Clarke 1997). Rikoksen tekoa ei käsitellä tekijän psykologisten ominaisuuksien näkökulmasta, vaan teoriassa pohditaan, miten rikolliset taipumukset vuorovaikuttavat tilanteellisten tekijöiden kanssa (Clarke 1997). SCP-teoria perustuu rutiiniaktiviteettiteoriaan, jonka mukaan rikoksen syntyyn tarvitaan aina otollinen tilaisuus, motivoitunut tekijä, sopiva kohde ja kykenevän valvojan puute (Koskela & Nurminen 2010). SCP-teoriaa käsitellään yleensä osana jotain tiettyä rikosnimikettä. Esimerkiksi vuonna 1991 on tutkittu, mitkä tilanteet houkuttavat rikollisuudelle, kun on kyseessä kaksi erilaista murtoyyppiä (Clarke 1997). Tuloksena saatiin, että rikoksen tekijät liikkuvat eri alueilla ja toimivat eri tavoin, kun kyseessä oli elektroniikkaan kohdistuvia omaisuusrikoksia (Clarke 1997).

Suomessa SCP-teoriaa on hyödynnetty esimerkiksi osana Koskelan ja Nurminen Jakomäen tutkimusta, jossa käsiteltiin ilkivallanehkäisyprojektia (ILPO). Tutkimuksen tavoitteena oli muun muassa selvittää, miten ILPO on onnistunut rikosentorjunnassa erilaisten kriminologisten teorioiden ja rikosentorjuntapolitiikan näkökulmasta (Koskela & Nurminen 2010). Ilkivalta rikostyyppinä on kuitenkin hankala tilannetorjunnan näkökulmasta, sillä ilkivaltaan johtavat syyt ovat moniulotteisia ja eivät yleensä liity ympäristöllisiin tekijöihin (Koskela & Nurminen 2010). Valvonnan puutteen koettiin osaltaan lisäävän ilkivaltaan houkuttavia tilanteita, vaikka toisaalta valvonnan koettiin myös provosoivan rikoksen tekijöitä. Ilkivalta ei myöskään hyödytä rikoksen tekijää esimerkiksi taloudellisesti, joten rikostilanteeseen johtaneita tilanteita on vaikea analysoida. Merkittäviä ympäristöllisiä syitä kyseisen rikosnimikkeen taustalla ei tunnu olevan. Ilkivaltaan johtavia syitä toisaalta ovat esimerkiksi huonot kotiolot ja mielekkään tekemisen puute (Koskela & Nurminen 2010).

Käsittelen tässä tutkimuksessa myös yhtä rikosentorjunnan strategiaa: CPTED (”sept-ted”; engl. *crime prevention through environmental design*). CPTED-strategian mukaan ympäristön rakenteella on mahdollista vaikuttaa rikosten määrään ja turvallisuuden tunteeseen (Cozens & Love 2015; Crowe 2013). Rikoksenpelkoa pidetään melkein yhtä vakavana ongelmana kuin rikollisuutta itsessään (Karisto & Tuominen 1993; Koskela 2010: 13), minkä takia päätin käsitellä myös turvallisuuden tunnetta tässä tutkimuksessa. CPTED-strategia keskittyy

ympäristön ja ihmisen väliseen vuorovaikutussuhteeseen (Cozens & Love 2015). Strategia muistuttaa lähtökohdiltaan hyvin paljon SCP-teoriaa, sillä molemmissa käsitellään ympäristöllisten tekijöiden roolia rikosten ehkäisyssä (Cozens & Love 2015). CPTED-strategia toisaalta keskittyy enemmän kaupunkisuunnittelun elementteihin, joilla pyritään ehkäisemään rikosten syntyä. Asukkaiden turvallisuuden tunnetta voidaan lisätä tukemalla näkyvyyttä ja tietoisuutta ympäristössä. Näitä asioita voidaan tukea esimerkiksi valaistuksen lisäämisellä, näkyvyyslinjojen edistämällä, maankäytön muutoksilla ja ennustettavien liikkumisreittien kehittämällä (Wekerle & Whitman 1995).

Esimerkiksi omaisuusrikoksia voidaan ehkäistä tekemällä tilaan pääsyn vaikeammaksi tai lisäämällä luonnollista valvontaa. Pääsyn estäminen johonkin tiettyyn tilaan voi tapahtua esimerkiksi lisäämällä valvontakameroita, lukkoja ja aitoja, jotka voisivat osaltaan tehdä kohteesta epähoukuttavamman (Cozens & Love 2015). Luonnollinen valvonta voi tarkoittaa esimerkiksi suuremman ihmismäärän oleskelua tietyllä alueella, mikä ei houkuttelisi varkauksille. Toisaalta suurempi ihmismäärä tarkoittaa myös suurempaa sopivien uhrien määrää tietyissä tilanteissa, kuten taskuvarkauksien tapauksissa (Cozens & Love 2015). Keskeisiä kritiikin aiheita ovat, ettei CPTED-malli sovellu isojen alueiden analysointiin, sosiaalisia ongelmia ei voida ratkoa pelkällä kaupunkisuunnittelulla ja CPTED-malli ei pysy yhteiskunnan asennemuutosten perässä (Stolt 2018). Yhteiskunnan asennemuutoksilla voidaan tarkoittaa esimerkiksi yleistä kunnioitusta toisen omaisuutta kohtaan (Stolt 2018).

Ympäristötekijöiden ja rikollisuuden välille on hankala löytää todistettavaa kausaaliteettia, mutta sosiaalisia olosuhteita parantavia toimia, kuten työllisyyden parantamista ja yhteisöllisyyden lisäämistä, on pidetty tehokkaampana keinona estää rikollisuutta (Andresen ym. 2010: 449). Sosiaalisen disorganisaation teoria (SDT) perustuu ajatukseen, että sosioekonomiset tekijät kuten köyhyys ja alueiden eriarvoisuus, vaikuttavat rikollisuuden esiintymiseen. Sosiaalinen disorganisaatio tarkoittaa tilaa, jossa ihmisten välinen vuorovaikutussuhde hajaantuu tai katoaa (Niskanen & Pietikäinen 2021). Sosiaalisten olosuhteiden ja rikollisuuden välistä yhteyttä on tutkittu jo 1800-luvulla, mutta SDT-teoria sai virallisesti alkunsa 1918–1925 vuosien aikana sosiologian piirissä (Owusu & Frimpong 2020; Niskanen & Pietikäinen 2021). Kriminologian piiriin teoria siirtyi 1940-luvulla (Niskanen & Pietikäinen 2021). Merkittävä SDT-teoriaa hyödyntävä tutkimus on Chicagon koulukunnan Shawn & McKayn (1942) tutkimus, jossa kartoitettiin nuorisorikollisuutta kaupunkialueilla ja siihen vaikuttavia tekijöitä 21:ssä amerikkalaisessa kaupungissa. Tutkimus osoitti, että

rikollisuus korreloi vahvasti erilaisten sosiaalisten tekijöiden, kuten väestönmuutoksen, puutteellisen asutuksen ja köyhyyden, kanssa ja rikollisuus on korkeampaa alueilla, joissa yhteisöllinen kontrolli on heikkoa (Shawn & McKay 1942).

Asuinalueiden sosioekonomisten tekijöiden vaikutusta rikoksen kohteeksi joutumiseen tai yleisesti rikollisuuteen on tutkittu erittäin vähän Suomessa (Sirén 2015). Suomessa on kuitenkin sovellettu SDT-teoriaa tutkimuksessa, jossa yritettiin selvittää, vaikuttavatko sosiaaliset taustatekijät väkivallan uhriksi joutumisen riskiin. Tutkimus osoitti, että väkivallan riskissä on aluekohtaisia eroja, ja erityisesti työttömyysaste ja koulutusaste olivat merkittäviä aluetasoisia riskiominaisuuksia (Sirén 2015). Tutkimusten perusteella asuinalueen taloudellinen huono-osaisuus voi kasvattaa väkivallan uhriksi joutumisen todennäköisyyttä riippumatta yksilön henkilökohtaisista ominaisuuksista (Sirén 2015). Myös jo mainitussa Jakomäen tutkimuksessa todetaan, että huono-osaisuus voi vaikuttaa ilkivallan määrään (Koskela & Nurminen 2010). Huono-osaisuus ei toisaalta täysin selitä ilkivallan tekoja, sillä ilkivallan motiivit ovat hyvin vaikeasti selitettäviä. Tutkimuksen mukaan Jakomäen asukkaat kokivat, että ilkivalta voi johtua myös täysin välipitämättömyydestä (Koskela & Nurminen 2010).

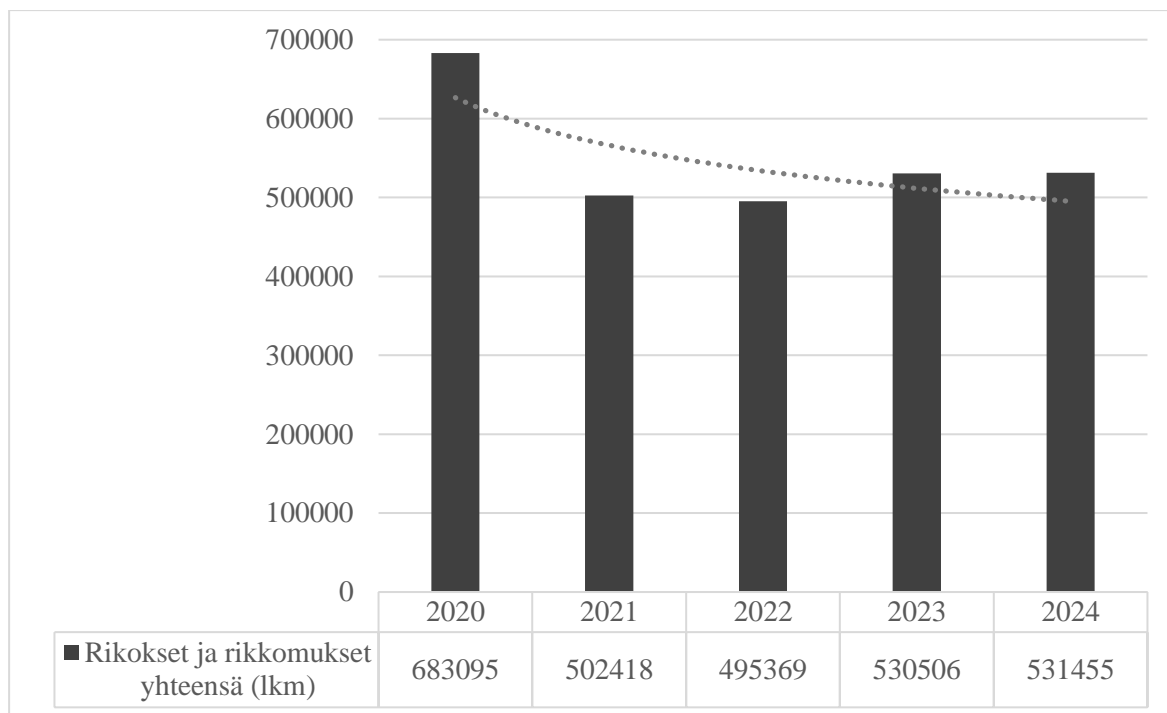
Rikosmaantiede on lähtökohtaisesti hyvin kritisoitu ja vaikea tieteenala. Vaikka useat tutkimukset ovat osoittaneet, että ympäristöllä ja tilanteellisilla tekijöillä on vaikutusta rikosten esiintyvyyteen, rikosmaantieteen tutkimusala on silti useiden tutkijoiden mielestä hyvin kiistanalainen (Owusu & Frimpong 2020). Tieteenalaan liittyy monia eri näkökulmia, minkä takia yksittäistä selkeää ja täysin aukotonta teoriaa on vaikea muodostaa. Ympäristöä muokkaavat teoriat saattavat joissakin tapauksissa vähentää rikosten esiintyvyyttä, mutta nämä teoriat sivuuttavat täysin ihmisen omat taipumukset rikollisuuteen. Rikollisuutta saatetaan pitää muista riippumattomana, yhden ihmisen päätöksenä, mitä ei voida selittää ympäristöllisillä tai tilanteellisilla tekijöillä. Alueiden turvallisuus on kuitenkin noussut merkittäväksi puheenaiheeksi maailmalla, ja turvallisuuden kehittämiseen on pakko keksiä keinoja.

3 Tutkimuksen tausta

3.1 Rikoslakirikosten määrän vaihtelu ja tyypit Suomessa

Rikoslakirikos tarkoittaa toimintaa, joka on määritelty Suomen rikoslaisissa (39/1889) oikeudenvastaiseksi teoksi. Rikoslakirikokset kattavat esimerkiksi omaisuusrikokset, henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset ja liikenne rikkomukset sekä muita rikoksia, jotka ovat Suomen rikoslaisissa määritelty lainvastaisiksi rangaistaviksi teoiksi. Henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia ovat muun muassa väkivalta- ja seksuaalirikokset. Tämä tutkimus kattaa kaikki Suomen rikoslaisissa määritellyt rikokset.

Tutkimuksen taustan kannalta on olennaista valottaa Suomen rikoslakirikosten määrän kehitystä ja millaisia rikoksia Suomessa tapahtuu, sillä tässä tutkimuksessa ei mennä tämän syvemmälle rikosnimikkeisiin vaan rikoslakirikoksia tutkitaan kokonaisuutena. Huomioitavaa rikosten määrän tarkastelussa on se, että kaikkia rikoksia ei välttämättä ilmoiteta ja rikostilastot perustuvat poliisille ilmoitettujen rikosten määrään. Rikosten määrä on ollut suurimmillaan vuonna 2020, jolloin rikoksia tapahtui yhteensä yli 68 000 kappaletta, mutta rikosten lukumäärä yleisesti on laskenut 2020–2024 vuosien välillä (kuva 1). Suomessa tapahtuu eniten perusrikostyypeistä omaisuusrikoksia, toiseksi eniten liikenne rikkomuksia ja kolmanneksi eniten henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia (Tilastokeskus 2022). Omaisuus-, liikenne-, ja seksuaalirikosten sekä henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten määrät ovat olleet kasvussa, ja huumausainerikosten määrät ovat noudattaneet laskevaa trendiä koko Suomessa (Tilastokeskus 2022), vaikka kuntakohtaisesti huumausainerikosten määrä oli saattanut nousta. On kuitenkin huomioitava, että aineistojen tarkastelujakso perustuu vuosiin 2017–2021, joten tällä aikavälillä koko Suomessa perusrikostyyppien määrät olivat kaikki kasvaneet.

Kuva 1. Rikokset ja rikkomukset yhteensä koko Suomessa PolStat -tilastojen mukaan

3.2 Häiriöindeksi

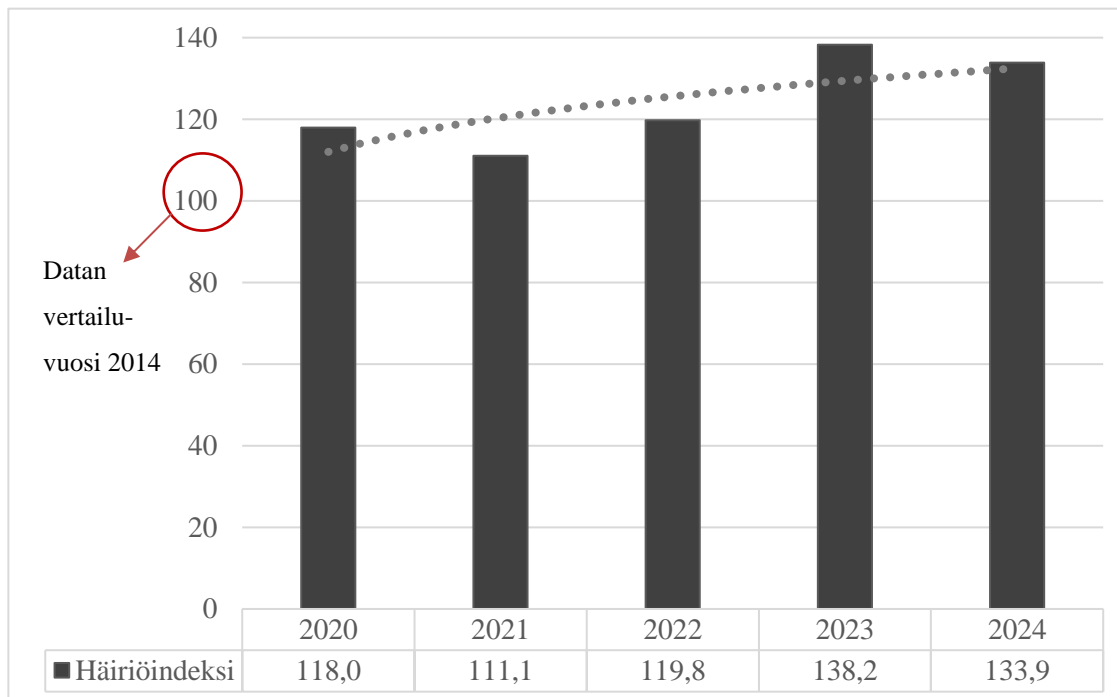
Häiriöindeksi on yksi alueellisen turvallisuuden mittareista. Häiriöindeksi lasketaan painottamalla tiettyjä rikoksia ja poliisin tehtäviä, ja suhteuttamalla painotetut rikos- ja tehtävämäärät asukaslukuun. Häiriöindeksitilastossa vertailuvuosi on 2014, mikä tarkoittaa, että vuonna 2014 häiriöindeksi-arvo on 100. Häiriöindeksi on laskettu painottamalla seuraavia rikoksia: murha, tappo, surma, lapsensurma; painoarvo 4 (36,4 %), törkeä pahoinpitely, tappeluun osallistuminen / raiskaus, pakottaminen sukupuoliyhteyteen / lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö / ryöstö, kiristys; painoarvo = 3 (27,3 %), pahoinpitely, lievä pahoinpitely / muut seksuaalirikokset; painoarvo = 2 (18,2 %), vahingonteko; painoarvo = 1 (9,1 %) (PolStat 2025). Hälytystehtävistä on painotettu tapauksia, joissa on päihtynyt henkilö, tapahtuu häiriökäyttäytymistä tai ilkivaltaa sekä seksuaalirikoksiin liittyviä tehtäviä painoarvolla 1 (9,1 %) (PolStat 2025). Hälytystehtävistä on laskettu vain annetut tehtävät ja rikoksiin on laskettu vain poliisin tietoon tulleet rikokset, jotka ovat tapahtuneet yleisellä paikalla, yleisessä tilaisuudessa tai muulla yleisellä paikalla ja tapahtuma-alueena on ollut manner-Suomi (PolStat 2025).

Häiriöindeksiä ei ole käytetty paljon suomalaisissa rikosmaantieteen tutkimuksissa.

Häiriöindeksi on esiintynyt enemmän uutisissa ja sosiaalisessa mediassa vuonna 2024, kun alueellinen turvallisuus on noussut pinnalle. Esimerkiksi Yle Uutiset julkaisi vuonna 2024 heinäkuussa uutisartikkelin *Tässä ovat Suomen turvattomimmat kaupungit – Yle sai poliisin uunituoreet tilastot*, jossa suurimpien kaupunkien turvallisuutta kuvattiin häiriöindeksillä. Tällöin Vantaalla, Oulussa ja Turussa oli suurimmat häiriöindeksit suurimmista kaupungeista (Yle 2024). Vuoden 2024 tilanne kuitenkin muuttui vuoden loppuun mennessä ja Yle julkaisi uuden artikkelin Suomen turvattomimmista kaupungeista, jotka olivat järjestyksessä Vantaa, Turku ja Helsinki (Yle 2025). Oulun turvallisuustilanne huononi poliisin mukaan kauppakeskuspuukotusten vuoksi vuoden 2024 puolivälissä (Yle 2024).

Häiriöindeksi on herkkä tietyille muutoksille, kuten Oulun tapauksessa on havaittavissa. Rikoslakirikosten painotettavuus antaa lisäarvoa tietyille rikoksille, esimerkiksi väkivaltarikoksille, kun taas osa rikoksista saa pienemmän painoarvon. Pienemmän painoarvon rikoksien muuttuva määrä ei siis vaikuta häiriöindeksiin yhtä merkittävästi kuin esimerkiksi väkivaltarikosten muuttuva määrä.

Koko Suomessa häiriöindeksin suuruus on vaihdellut vuosien 2020–2024 välillä paljon (kuva 2). Häiriöindeksi noudattaa kasvavaa trendiä, vaikka häiriöindeksiluvut tarkasteltavalla aikavälillä ovat vaihdelleet epätasaisesti. Vuosien 2020 ja 2021 välillä häiriöindeksin suuruus väheni, kun taas vuosien 2021–2023 häiriöindeksin suuruus kasvoi. Vuosien 2023 ja 2024 häiriöindeksien muutosprosentti on -3,11 % eli häiriöindeksin suuruus pieneni. Vuonna 2023 häiriöindeksi on ollut suurimmillaan ja vuonna 2021 pienimmillään tarkasteltavalla aikavälillä.

Kuva 2. Häiriöindeksi koko Suomessa 2020–2024 PolStat-tilastojen mukaan

4 Aineistot ja menetelmät

4.1 Aineistot

4.1.1 PolStat -tilastot

Suomen rikostilastoja voidaan tutkia muun muassa Suomen poliisin tuottamassa PolStat -tulostietojärjestelmässä. PolStat -tulostietojärjestelmä on poliisihallituksen ylläpitämä valtakunnallinen tietojärjestelmä, jonka avulla tuotetaan tilastoja ja raportteja poliisin toiminnasta sekä rikosten määrästä (Tuovi – Sisäisen turvallisuuden portaali). Valitsin PolStat -tulostietojärjestelmästä rikos- sekä valvonta- ja hälytystoimen tilastoja. Tutkin rikostilastoista Poliisin tietoon tulleet rikokset poliisilaitoksittain (tapahtuma-alue), kunnittain ja rikosryhmittäin 2020–01/2025 -tilastoa, josta laskettiin poliisille ilmoitettujen rikosten lukumäärät kunnittain vuodelta 2024. Käytin aineistoa myös koko Suomen rikostilastojen tarkastelussa. Tein koko Suomen rikostilastoista pylvädiagrammin, joka kuvastaa kaikkien rikosten ja rikkomusten kokonaismäärän vaihtelua vuosien 2020–2024 välillä. Valitsin valvonta- ja hälytystoimen tilastoista häiriöindeksitilaston, josta tehtiin kartta kuvaamaan alueellista häiriöindeksin vaihtelua Suomen kunnissa vuonna 2024.

4.1.2 Tilastokeskuksen rikos- ja pakkokeinotilastot

Hyödynsin rikostyyppien vertailussa Tilastokeskuksen rikos- ja pakkokeinotilastoa, josta valittiin *13ex – Tietoon tulleet rikokset ja niiden selvittäminen rikosryhmittäin tekokunnan ja ilmoitusvuoden mukaan, 1980–2023* -tilasto. Tilastojen tiedot ovat sisäministeriön poliisiasiain tietojärjestelmästä. Valitsin tilaston, sillä jaottelu eri rikosnimikkeiden välillä oli selkeämpää tilastokeskuksen aineistojen avulla toisin kuin PolStat -tietokannassa. Valitsin tilastotaseuraavat rikosnimikkeet: omaisuusrikokset, henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset, seksuaalirikokset, liikennesrikokset ja huumausainerikokset 50: 1–4 yhteensä. Rikosnimikkeiden sisään lukeutuu useita erilaisia tarkempia rikosnimikkeitä, joita ei tässä tutkimuksessa hyödynnetty. Rikosnimikkeet rajattiin vuosien 2017–2023 välille koko maan, Vantaan, Turun ja Helsingin alueille.

4.1.3 Turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmat

Analysoin Vantaan, Turun ja Helsingin, turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmia laadullisella sisällönanalyysillä (taulukko 1.). Vantaalta ja Turusta löytyi turvallisuussuunnitelmat omina teoksinaan, mutta Helsingin kaupungin turvallisuutta on käsitelty osana Helsingin hyvinvointisuunnitelmaa. Turvallisuus ja hyvinvointi liittyvät vahvasti toisiinsa, joten turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmissa on havaittavissa päällekkäisyyksiä. Valitsin aineistot vuosien 2020–2025 väliltä sen mukaan, mitä aineistoja kullakin kaupungilla oli vapaasti tarjottavana. Helsingin hyvinvointisuunnitelman lisäksi valitsin täydentäväksi tiedoksi Helsingin kaupungin nettisivuilta löytyvä ”Turvallisuus ja riskien hallinta” -artikkeli. Vantaan kaupungin aineistoista valitsin Vantaan turvallisuussuunnitelman vuodelta 2021. Turun kaupungin aineistoista valitsin Turun turvallisuussuunnitelman vuosille 2017–2021 ja 2021–2024. Turvallisuussuunnitelmat on laadittu laajassa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, ja niiden tekemiseen on hyödynnetty paikallisia turvallisuuskyselyjä sekä rikostilastoja aiemmilta vuosilta.

Taulukko 1. Laadullisen analyysin aineistot

Aineistot
Turun kaupungin turvallisuussuunnitelma 2021–2024
Turun kaupungin turvallisuussuunnitelma 2017–2021
Vantaan kaupungin turvallisuussuunnitelma 2021
Hyvinvointia ja terveyttä kaikille – Helsingin hyvinvointisuunnitelma 2019–2021
Turvallisuus ja riskien hallinta -teksti Helsingin kaupungin nettisivuilta

4.2 Analyysimenetelmät

4.2.1 Paikkatietomenetelmät

Rikokskartoitus (engl. *crime mapping*) on tapa, jolla voidaan analysoida ja havainnollistaa rikostilastoja paikkatietojärjestelmin (Bolton 2013: 216). Rikokskartoitus on yleisimmin käytetty kaupunkiympäristöissä (Bolton 2013: 216). Maaseudulla rikokskartoituksen tulkitseminen on vaikeampaa, sillä useimmat rikosmaantieteelliset teoriat pohjautuvat kaupunkiympäristöön eikä maaseutuun soveltuvia rikosmaantieteen teorioita ole tutkittu tarpeeksi (Donnermeyer 2022: 31). Rikosten kartoittamisella tavoitellaan rikollisuuden

vähentämistä tunnistamalla sen taustalla olevat syyt (Bolton 2013: 219). Tutkija voi ensin kartoittaa rikollisuusongelman kartalle, jonka jälkeen tutkija voi ehdottaa ratkaisuja kyseiseen ongelmaan (Bolton 2013: 219). Karttojen avulla voidaan myös selvittää, onko rikollisuus siirtynyt toiseen paikkaan ennaltaehkäisevien toimien jälkeen ja mitkä alueet vaativat lisää aktiivisempaa poliisitoimintaa (Bolton 2013: 219–220).

Rikoksia voidaan visualisoida kartalle eri tavoin, kuten sijoittamalla rikosten sijainteja pisteinä kartalle tai esittämällä rikosten suhteellisia osuuksia erilaisina diagrammeina kartalla (Mátyás 2024: 116–117). Rikosten esittäminen pisteinä vaatisi tietoa rikosten tarkoista sijainneista, joita ei yleensä ole vapaasti saatavilla. Toinen yleinen rikosmaantieteen menetelmä on hot spot -analyysien tekeminen. Hot spot -analyysit ja -kartat antavat tarkempaa tietoa rikosten keskittymistä esimerkiksi alueilla, joissa olisi hypoteettisesti saman verran asukkaita ja saman verran rikoksia (Mátyás 2024: 129). Hot spot -kartat sopivat erityisesti pienien alueiden tarkastelemiseen. Esimerkiksi Turun keskusta-alueesta voitaisiin tehdä kartta, johon lasketaan paikalliset hot spot -alueet, ja näin voitaisiin ohjata poliisitoimintaa tietyille alueille. Jos hot spot -analyysin tekisi koko Suomelle, on vaikeaa ohjata erityistoimia paikalliselle tasolle. Yleisin tapa kuvata rikosten määrää on koropleettikartta, joka kuvastaa tietyn muuttujan arvoa tietyllä alueella yleensä yhden värin tummuusasteikolla (Mátyás 2024: 118). Hyödynnän koropleettikarttaesitystä myös tässä tutkimuksessa.

Visualisoin rikoslakirikokset ja häiriöindeksit kartalle QGIS-paikkatietosovelluksen avulla. Kuntarajat tuotiin QGIS-sovellukseen vektoriaineistona, jonka latsin Maanmittauslaitoksen sivuilta. Kuntaraja-aineistona käytin Maanmittauslaitoksen hallinnolliset aluejaot - latauspakettia, josta valittiin Suomen kuntajakoa kuvaava vektoriaineisto vuodelta 2025. Kaikissa karttatasoissa käytettiin ETRS-TM35FIN-projektiota. Laskin PolStat-tilastoista kuntakohtaisesti kaikkien rikoslakirikosten määrät yhteensä vuodelta 2024, minkä jälkeen kirjasin lasketut tulokset kuntarajatason attribuuttitaulukkoon. Suhteutin rikoslakirikosten määrät kuntien väestömääriin, ja kirjasin saadut tulokset uuteen sarakkeeseen attribuuttitaulukossa prosenttilukuina yhden desimaalin tarkkuudella. Kuntien väestömäärät luin Tilastokeskuksen kuntien avainluvut -aineistosta. Kirjasin myös häiriöindeksit omaan sarakkeeseensa saman kuntarajatason attribuuttitaulukkoon. Loin suhteutetuista rikoslakirikoksista ja häiriöindekseistä omat karttatasot, ja visualisoin tulokset karttlayoutilla QGIS-sovelluksessa.

Luokittelin suhteutetut rikoslakirikosten määrät kolmen prosenttiyksikön välein kymmeneen eri luokkaan. Luokittelu perustuu tasaisiin väleihin pienimmän ja suurimman luvun (rikoslakirikokset/asukasluku (%)) välillä. Luokittelin häiriöindeksit niin, että kartta kuvastaisi mahdollisimman hyvin alueellista vaihtelua häiriöindeksien välillä. Luokittelu ei perustu tasaisiin väleihin, sillä pienimmät häiriöindeksiluvut olivat välillä 1–10 ja suurin häiriöindeksi 1416,2. Valitsin luokitteluun yhdeksän luokkaa, joista ensimmäinen kuvaa pienimpiä häiriöindeksilukuja 1–10. Seuraava luokka kuvaa kymmenlukuja sataan asti ja niitä seuraavat luokat ovat satalukuja 200:n yksikön välein.

4.2.2 Laadullinen sisällönanalyysi

Rikosmaantiede voidaan joskus nähdä suppeammin pelkkänä rikollisuuden kartoittamisena, mutta rikosmaantieteeseen kuuluu myös paljon sovellettua tulkintaan tarvittavaa maantieteellistä tietoa, jota ilman kartoituksia ei voitaisi tutkia (Mátyás 2024: 6). Hyödynsin turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmien analysoinnissa laadullista sisällönanalyysia. Laadullinen sisällönanalyysi on yleisin ja käytetyin menetelmä kvalitatiivissa tutkimuksissa (Elo ym. 2022). Hyödynnän tätä analyysimenetelmää induktiivisesti eli aineistopohjaisesti ja toteutan aineistoille teema-analyysin. Laadullisen sisällönanalyysin tarkoitus on lisätä ymmärrystä valituista aineistoista ja tutkittavasta ilmiöstä (Kylmä & Juvakka 2014). Teemoittelu tekee datan kvantifikoinnin mahdolliseksi, ja sillä voidaan korostaa havaintojen merkityksellisyyttä (Vaismoradi ym. 2013). Induktiivista sisällönanalyysia ohjaavat viisi eri vaihetta: 1. analyysiyksikön valinta 2. aineistoon perehtyminen 3. tutkimuskysymyksiin vastaavien alkuperäisilmaisujen löytäminen 4. teemoittelu 5. ryhmittely (Elo ym. 2022).

Analysoin Vantaan, Turun ja Helsingin, turvallisuus- tai hyvinvointisuunnitelmat NVivo 14 -sovelluksella. NVivo 14 -sovelluksella pystytään tekemään laadullista analyysia raporteista, haastatteluista ja muista teksteistä koodaamalla aineistot tietyillä teemoilla. Latasin NVivo 14 -sovellukseen viisi aineistoa, jotka olivat tarkasteltavien kuntien turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmia sekä yksi tekstinpätkä Helsingin kaupungin nettisivuilta. Koodien suunnitteluun käytettiin apukysymyksiä, jotka tarkentavat koodien tarkoitusta (Taulukko 2). Analyysin etenemistä ohjasivat tutkimukseni 3. ja 4. tutkimuskysymykset. Koodeja luotiin yhteensä viisi: 1. painopiste, 2. seuranta, 3. toimialat, 4. vaikuttavat tekijät ja 5. ennaltaehkäisyn keinot. Koodauksen avulla pystyttiin tunnistamaan yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia kuntien välisissä turvallisuusstrategioissa. Yhtenäisistä painopisteistä luotiin

pääteemat, jotka jokaisessa tarkasteltavan kunnan suunnitelmissa esiintyivät. Koodauksen avulla helpotettiin myös ennaltaehkäisevien toimenpiteiden, seurantamenetelmien ja rikosten ehkäisyssä olennaisten toimialojen kirjaamista.

Taulukko 2. Laadullisen analyysin apuna käytetyt kysymykset ja koodit

Apukysymykset	Koodi
1. Mitkä ovat turvallisuus- tai hyvinvointisuunnitelmien painopisteet?	Painopiste
2. Miten turvallisuutta seurataan kyseisellä kunnalla turvallisuus- tai hyvinvointisuunnitelmien perusteella?	Seuranta
3. Mitkä toimialat ovat olleet mukana turvallisuus- tai hyvinvointisuunnitelmien teossa?	Toimialat
4. Mitkä asiat lisäävät tai vähentävät turvallisuuden tunnetta? Mitkä asiat koetaan olevan yhteydessä rikosten määrään?	Vaikuttavat tekijät
5. Miten rikoksia on pyritty ennaltaehkäisemään?	Ennaltaehkäisyn keinot

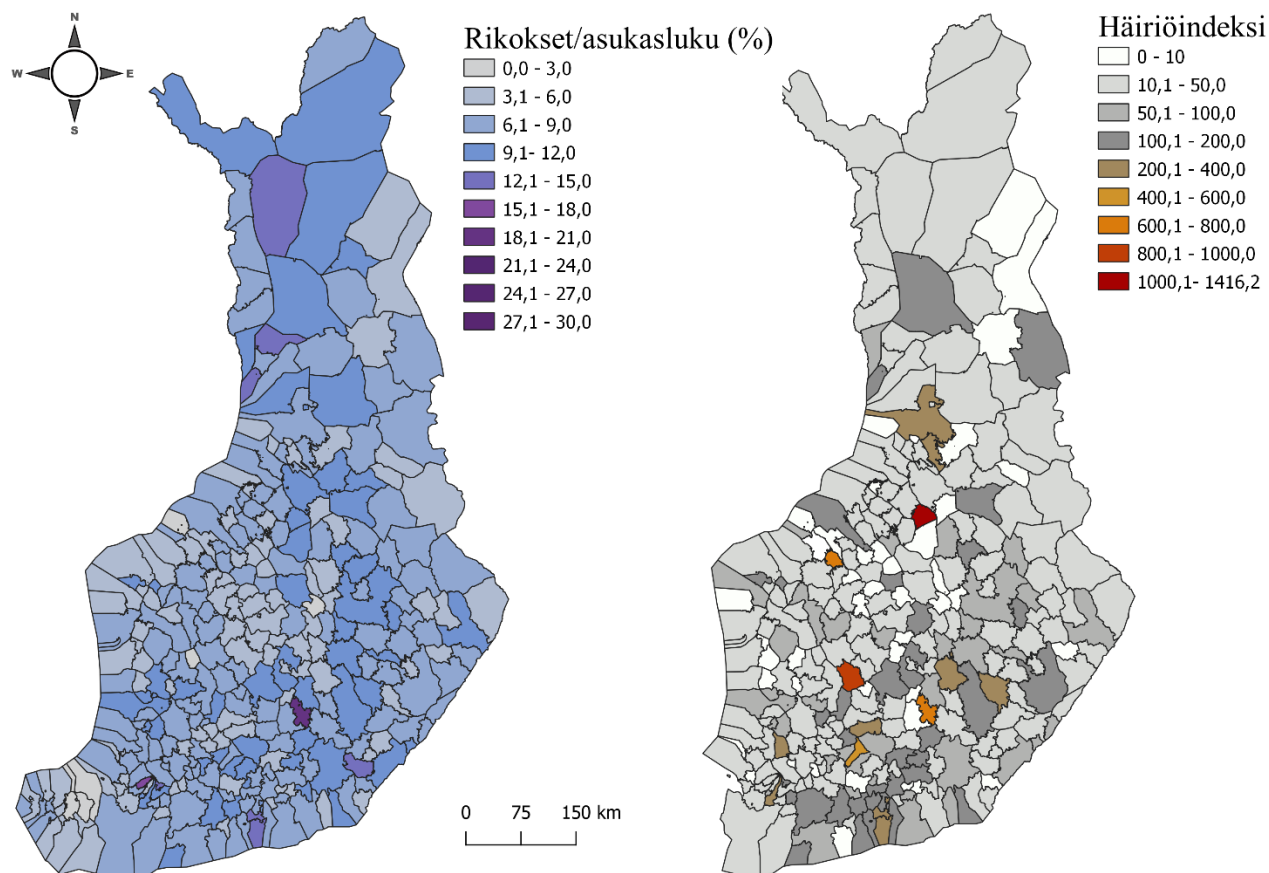
5 Tulokset

5.1 Rikoslakirikosten (%) ja häiriöindeksien painottuminen

Rikoslakirikokset suhteutettuna kuntien väkilukuihin painottuvat tasaisesti koko Suomen alueelle, eikä kuntien välillä ole suurta vaihtelua rikosten määrän suhteen, kun tulos suhteutetaan kuntien väkilukuihin (kuva 3). Prosenttiluvut ovat suurimmassa osassa Suomen kuntia 0–12 %-lukujen välissä. Suurimmat prosenttiluvut löytyvät Hartolasta (20,98 %), Nousiaisista (17,08 %) ja Aurasta (14,49 %) ja pienimmät Kumlingesta (2,07 %), Larsmosta (2,31 %) ja Vårdöstä (2,76 %). Nousiainen ja Aura kuuluvat Varsinais-Suomen maakuntaan ja Hartola Päijät-Hämeen maakuntaan. Etelä-Pohjanmaan ja Keski-Suomen välisellä rajalla sekä Pohjanmaalla on kuntaryypäitä, joiden rikosten suuruus verrattuna asukasluvuun on suhteellisen pieni (kuva 4). Näissä kuntaryypäissä rikosten suhteellinen osuus verrattuna asukasluvuun on 3,1–6,0 %-yksiköiden välillä, joten ne erottuvat kartalta suhteellisen merkittävästi. Lapissa kuntien koot ovat isompia kuin muualla Suomessa, joten nämä kunnat erottuvat kartalta myös jokseenkin selkeästi. Lapissa prosenttilukuarvot ovat kuitenkin pääosin myös 9,1–12,0 %-yksikön välissä lukuun ottamatta yksittäisiä kuntia kuten Kittilää, Tervola ja Kemiä, joiden prosenttilukuarvot ovat 12,1–15,0 %-yksiköiden välillä. Turussa rikosten lukumäärä suhteutettuna asukasluvuun on 11,82 %, Vantaan 12,40 % ja Helsingin 12,33 %.

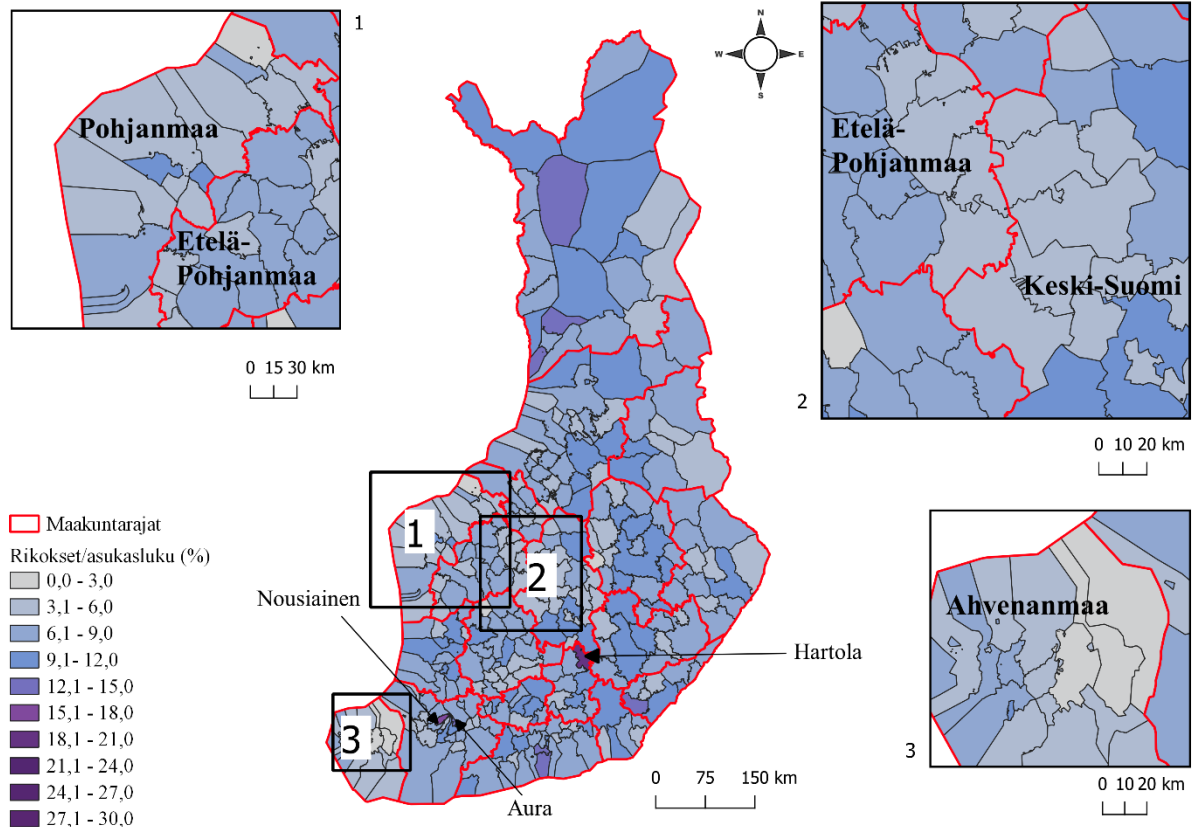
Häiriöindeksien suuruus vaihtelee suhteellisen tasaisesti koko Suomessa, lukuun ottamatta yksittäisiä poikkeuksia (kuva 3). Suurimman osan kuntien häiriöindekseistä on alle 100, ja harvemmillä kunnilla häiriöindeksi ylittää 200:n rajan. Suurimmat häiriöindeksiluvut löytyvät Kärsämäestä (1416,2), Ruovedeltä (826,0) ja Evijärveltä (765,7). Pienimmät häiriöindeksiluvut löytyvät Lestijärveltä (0,0), Merijärveltä (0,3) ja Bötömilta (0,3). Tutkielmassa tarkasteltavien suurimpien kaupunkien suurimmat häiriöindeksiluvut löytyvät järjestyksessä suurimmasta pienimpään Vantaalta (343,6), Turusta (272,4) ja Helsingistä (218,2). Vantaa on Suomen kaikkien kuntien suurimpien häiriöindeksien vertailussa sijalla 7, Turku sijalla 12 ja Helsinki sijalla 14. Häiriöindeksilukuihin on vaikuttanut rikosten määrä ja laatu kyseisellä kunnalla, eikä häiriöindeksin perusteella voida olettaa, millä kunnalla on tapahtunut eniten rikoksia. Esimerkiksi Kärsämäellä, jossa häiriöindeksi oli suurin vuonna 2024, rikoksia tapahtui yhteensä 256 ja Vantaalla rikoksia tapahtui yhteensä 30965. Vantaalla tapahtuu siis merkittävästi enemmän rikoksia kuin Kärsämäessä, mutta häiriöindeksin

perusteella Kärämäessä tapahtuu enemmän esimerkiksi henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia, joita painotetaan häiriöindeksissä, suhteessa väkilukuun.

Kuva 3. Rikoslakirikosten (%) ja häiriöindeksien painottuminen Suomen kunnissa vuonna 2024

Häiriöindeksikartan ja rikosten lukumäärää suhteutettuna asukaslukuun kuvaavan kartan välillä on eroja. Tutkimus osoittaa, että eri tavalla painotettujen rikosten määrä suhteutettuna väkilukuun vaikuttaa merkittävästi alueellisen turvallisuuden kuvaamiseen. Jos rikoslakirikoksia tarkastellaan vain määrällisesti huomioimatta kuntien asukaslukuja tai painottamatta tiettyjä rikoksia, esimerkiksi Helsinki nousee tilastojen kärkeen. Suhteuttamalla rikoslakirikokset kunnan väkilukuun esimerkkinä annettu Helsinki ei enää ole kärkikolmikossa, vaan silloin tilastojen kärkeen nousee Hartola. Häiriöindeksillä kuvattuna kumpikaan, Helsinki tai Hartola, ei ole enää kärkisijoilla, vaan silloin tilastot osoittavat, että Kärämäessä voi olla turvattomampaa. Häiriöindeksejä tarkasteltaessa voidaan kuitenkin rajata aineistot koskemaan vain suurimpia Suomen kaupunkeja, jolloin kärkikolmikko on Vantaa, Turku ja Helsinki.

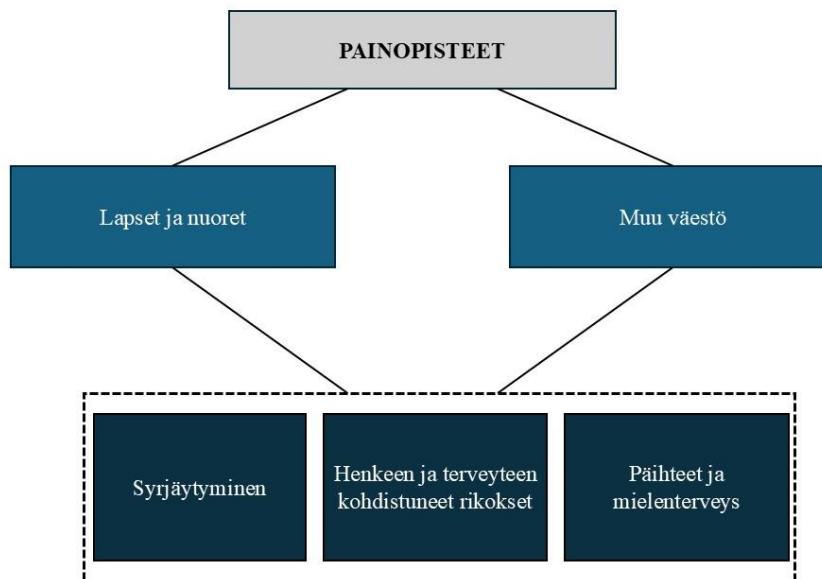

Kuva 4. Rikoslakirikosten määrien suhteutettuna asukasluukuun painottuminen Suomessa vuonna 2024 tarkemmin

5.2 Turvallisuusstrategioiden painopisteet

Vantaan, Turun ja Helsingin turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmien painopisteet perustuvat kunnan senhetkisiin tarpeisiin turvallisuuden edistämiseksi. Tämä tarkoittaa, että painopisteiksi voivat muodostua sellaiset asiat ja ilmiöt, jotka ovat olleet pinnalla tai ovat tulleet ilmi kuntien omissa seurantamenetelmissä, kuten turvallisuuskyselyissä.

Tarkasteltavissa turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmissä painotettiin kuitenkin pitkälti samoja asioita, lukuun ottamatta pieniä kuntakohtaisia eroja. Painopisteet ryhmiteltiin ensin kahteen pääteemaan, minkä jälkeen pääteemojen alle koottiin turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmien päällekkäisiä painopisteitä (kuva 5). Pääteemaksi valittiin lapset ja nuoret sekä muu väestö, ja alateemat olivat syrjäytyminen, henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset ja päihteen ja mielenterveys.

Kuva 5. Vantaan, Turun ja Helsingin kaupunkien turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmien yhteenkootut painopisteet.

Valitsin lapset ja nuoret yhdeksi pääteemaksi, sillä jokaisessa turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmassa korostettiin lasten ja nuorten asemaa turvallisessa kaupunkiympäristössä, ja esitettiin keinoja lasten ja nuorten turvallisuudentunnon lisäämiseksi. Lisäksi raporteissa painotettiin lasten ja nuorten tekemien rikosten kasvavaa määrää ja näiden rikosten ennaltaehkäisyn tärkeyttä. Erityisesti raporteissa keskityttiin nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn, sillä syrjäytymisellä uskotaan olevan vaikutusta nuorten hyvinvointiin ja nuorten tekemien rikosten määrään. Vantaan turvallisuusraportin mukaan syrjäytyminen lisää riskiä lisääntyvälle päihteiden käytölle, henkisellem pahoinvoinnille ja rikolliselle toiminnalle nuorten keskuudessa (2021). Perheen taloudellinen tilanne ja erot asuinoloissa voivat vaikuttaa lasten henkiseen hyvinvointiin ja yksinäisyyden tuntuun (Helsingin hyvinvointisuunnitelma s.a.). Lasten ja nuorten keskuudessa on keskitytty myös päihteiden käytön ja huumausainekokeilujen vähentämiseen sekä nuorten keskuudessa tapahtuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten ehkäisemiseen. Erityisesti Vantaan turvallisuussuunnitelmassa nostettiin esille nuorten keskuudessa tapahtuvien seksuaalirikosten kasvava määrä. Turun turvallisuussuunnitelmassa puolestaan ei keskitytty pelkästään nuorten mahdollisesti tekemiin rikoksiin vaan myös lasten ja nuorten osuuteen rikoksen uhreina. Tavoitteena on muun muassa estää lapsiin kohdistuva väkivalta.

Kuntien turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmissa oli kuntakohtaisia painopisteitä, jotka erosivat keskenään toisten tarkasteltavien kuntien turvallisuussuunnitelmien painopisteiden kanssa. Esimerkiksi Turun turvallisuussuunnitelmassa yhdeksi painopisteeksi muodostui ikääntyneisiin ihmisiin kohdistuvien rikosten ehkäisy, mitä ei Vantaan ja Helsingin suunnitelmissa nostettu erillisenä painopisteenä esille. Helsingin ja Vantaan suunnitelmissa ikääntyvien ryhmä on sisällytetty muihin painopisteisiin. Tässä tutkielmassa edellä mainittu painopiste on sisällytetty henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten painopisteen alle. Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten painopisteessä esille nousi erityisesti lähisuhdeväkivalta, joka turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmien selontekojen mukaan lisääntyi merkittävästi korona-aikana. Erillisohjelmina Turun turvallisuussuunnitelmassa mainittiin myös väkivaltaisen ekstremismin ennalta ehkäisy (2021).

Vantaan turvallisuussuunnitelmassa painotettiin naisiin ja haavoittuvassa asemassa oleviin kohdistuvien väkivallan tekojen loppumista (2021). Turun ja Helsingin turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmissa ei mainittu erikseen naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Vantaan turvallisuussuunnitelma on laadittu kahden eri pääteeman alle, joita ovat: turvallisuusjohtaminen ja sukupuolittietous (2021). Sukupuolittietous tarkoittaa tässä kontekstissa sitä, että tiedostetaan uhrin sukupuoli ja sen merkitsevyys. Esimerkiksi naisiin kohdistuvien väkivallan tekojen määrä on isompi kuin miehiin kohdistuvien väkivallan tekojen, ja tähän Vantaan turvallisuussuunnitelmassa on keskitytty. Haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin laskettiin muun muassa lapset, romanit, maahanmuuttajataustaiset ja ikääntyvät ihmiset.

Syrjäytymisen ehkäisy nousi esille jokaisen tarkasteltavan kunnan painopisteissä, sillä syrjäytymisen koetaan olevan yksi merkittävimmistä nyky-yhteiskunnan ongelmista ja yksi rikollisuuden aiheuttava tekijä. Syrjäytymiseen vaikuttavista tekijöistä esille nousi erityisesti Helsingin hyvinvointisuunnitelmassa alueiden väliset hyvinvointierot ja segregatio-ongelmat (s.a.). Erityisesti suurissa kaupungeissa hyvinvointieroihin on kiinnitetty enemmän huomiota, ja Helsingin hyvinvointisuunnitelmassa yhdeksi painopisteeksi ilmoitettiin eriarvoisuuden vähentäminen (s.a.). Eriarvoisuus-painopistettä ei mainittu erikseen muiden tarkasteltavien kuntien turvallisuussuunnitelmissa, mutta alueiden hyvinvointieroista oltiin tietoisia. Turun turvallisuussuunnitelmassa syrjäytymisen painopisteessä huomiota kohdennetaan myös ikääntyvien syrjäytymiseen ja erityisesti niin sanottuun ikääntyvien ”digi-syrjäytymiseen” (2021).

Päihde- ja mielialapalvelut kirjattiin tässä tutkimuksessa yhdeksi tarkasteltavien kuntien painopisteeksi. Päihteiden käyttö ja saatavuus on noussut Suomessa kuntakohtaisesti, ja päihteiden käyttö huolestuttaa useiden kuntien asukkaita. Helsingin kaupungin nettisivujen *turvallisuus ja riskien hallinta* -osion mukaan helsinkiläisnuoret ovat tuoneet esille huolensa päihtyneiden ihmisten kohtaamisesta päivittäisten kulkureittien varrella, ja päihtyneiden ihmisten kohtaaminen aiheuttaa huolta myös muussa väestössä (s.a.). Ainoastaan Helsingin hyvinvointisuunnitelmassa mielen hyvinvointi kirjattiin selkeästi yhdeksi painopisteeksi (s.a.). Vantaan turvallisuusraportissa mielenterveyspalveluiden kehittäminen tulee esille rikollisuuden ennaltaehkäisyn keinona, sillä mielenterveyspalvelujen puute nähdään yhtenä suurimmista yhteiskunnallisista turvallisuusriskeistä Suomessa (2021). Turussa mielenterveyspalvelujen parantamisen hyödyt on havaittu konkreettisiksi (Kaupunginhallitus 2022), mutta turvallisuussuunnitelmassa ei esitetä erityistä mielenterveyspalveluihin panostamista.

5.3 Rikollisuuden ennaltaehkäisyn keinot

5.3.1 Lapset ja nuoret

Vantaa, Turun ja Helsingin kaupungeilla on useita eri toimenpiteitä lasten ja nuorten keskuudessa tapahtuvien rikosten ehkäisemiseen (taulukko 3). Vantaan kaupunki ehkäisee lasten ja nuorten syrjäytymistä painottamalla ryhmäytymistä kouluissa ja oppilaitoksissa, takaamalla koulunuorisotyön jatkumisen ja lisäämällä jalkautuvaa nuorisotyötä.

Ryhmäytymiseen panostetaan erityisesti niissä tilanteissa, joissa nuori on vaihtanut koulua tai siirtynyt toisen asteen opintoihin. Ryhmäytymisellä pyritään parantamaan lasten ja nuorten yhteenkuuluvuuden tunnetta kouluyhteisössä. Koulunuorisotyön jatkuvuus taataan MEK-rahoituksella. Lisäksi hankevakanssit lisätään pysyväksi osaksi Vantaan ammattiopiston Varian nuorisotyötä. Vantaan ammattiopistoon kuuluu oppilaitosnuorisotyölle teetetty ”nuokkarimainen” tila ja toimintamalli, joka pyrkii lisäämään nuorisotyön saavutettavuutta ja oppilaiden tutustumista toisiinsa (Tuominen 2023). Vuonna 2023 perustettiin Mininuta-niminen tila Varian nuorisotyölle (Tuominen 2023), mutta myös tätä aiemmin Varian toimipisteellä on harjoitettu nuorisotyötä. Vantaan turvallisuussuunnitelmassa kerrotaan, että jalkautuvaan nuorisotyöhön panostetaan enemmän, mutta resurssien määrittely uudelleen oli

vielä vuonna 2021 kesken. Erityisnuorisotyössä on keskitytty myös korona-ajan vaikeuksien toipumissuunnitelmaan.

Turussa nuorten syrjäytymistä ehkäistään tiedolla johtamisella, mikä tarkoittaa koulutusmateriaalin jakamista eri tahoille, kuten kouluille (Kaupunginhallitus 2022). Koulutusmateriaali liittyy syrjäytymisen tunnistamiseen ja ehkäisemiseen sekä tietoon koronan vaikutuksista lasten ja nuorten syrjäytymisessä (Kaupunginhallitus 2022). Perheiden osallisuutta pyritään parantamaan Perhekeskusmallin toiminnan kehittämällä ja sosiaali- ja mielenterveyspalveluiden työntekijöiden lisäämisellä. Syrjäytymistä kouluissa on ehkäisty ProKoulu-toimintamallin avulla, MAPA-kouluttajien lisäämisellä ja Nepsy-valmentajakoulutuksella. ProKoulu-toimintamalli on 10-vaiheinen toimintapolku, joka kehittää opettajien kasvatusosaamista ja auttaa opettajia puuttumaan häiritsevään käytökseen kouluympäristössä (ProKoulu s.a.). MAPA-koulutus puolestaan auttaa myös tunnistamaan häiriökäyttäytymistä ja ohjaa tähän käytökseen puuttumista oikealla tavalla. Nuorisotyötä uudistettiin muun muassa muuttamalla nuorisotyöntekijöiden työaikoja ulottumaan viikonloppuihin.

Taulukko 3. Rikosten ennaltaehkäisy lasten ja nuorten keskuudessa.

1. LAPSET JA NUORET

		Toimenpiteet	Tavoitteet	Seuranta
1.1. Syrjäytyminen	Vantaa	<ul style="list-style-type: none"> • Varhaisen puuttumisen mallin laajamittainen aloittaminen • Harrastustoiminnan lisääminen (mm. Hobihobi-sivusto) • Ryhmytyymiseen panostaminen • Koulunuorisotyön jatkuvuuden takaaminen • Jalkautuvan nuorisotyön lisääminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Nuorten syrjäytyminen vähenee • Jokaisella lapsella olisi joku kenelle puhua • Lasten ja nuorten harrastamisen määrä kasvaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Kouluterveyskysely
	Turku	<ul style="list-style-type: none"> • Varhaisen tuen tukeminen • Harrastustoiminnan lisääminen (mm. Kimmoke-ranneke) • Tiedottamisen lisääminen • Perhekeskusmallin kehittäminen • ProKoulu-toimintamalli ja MAPA-koulutus 	<ul style="list-style-type: none"> • Nuorten syrjäytyminen vähenee • Lasten ja nuorten harrastamisen määrä kasvaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Syrjäytymisen seurantamalli
	Helsinki	<ul style="list-style-type: none"> • Harrastustoiminnan lisääminen • Kulttuurin ja liikunnan palvelutarjottimen tuottaminen • Kulttuuripalvelujen tuominen osaksi varhaiskasvatusta ja perhekeskuksia 	<ul style="list-style-type: none"> • Syrjäytyminen vähenee • Lasten ja nuorten harrastamisen määrä kasvaa • Harrastusmahdollisuudet paranevat alueittain 	<ul style="list-style-type: none"> • Kouluterveyskysely
1.2. Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset	Vantaa	<ul style="list-style-type: none"> • Turvataitojen opettaminen kouluissa • Ryhmytyymiseen panostaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Nuorison keskuudessa tapahtuva seksuaalinen häirintä loppuu • Väkivaltarikosten väheneminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kouluterveyskysely
	Turku	<ul style="list-style-type: none"> • Koulukiusaamiseen puuttuminen • Henkilökunnan kouluttaminen LUOTSI-toimintamallin avulla 	<ul style="list-style-type: none"> • Lapsiin kohdistuva väkivalta loppuu 	<ul style="list-style-type: none"> • Turvallisuus-, perusopetuksen laatu- ja kouluterveyskyselyt
	Helsinki	<ul style="list-style-type: none"> • Lasten ja nuorten tukeminen yhteisöihin liittymisessä • Kehitetään kouluhenkilökunnan osaamista • Ankkuritoiminta • Liikuntacoach-nuorisotyöntekijätyöparityöskentely • Toivo-toimintamalli 	<ul style="list-style-type: none"> • Väkivaltarikosten väheneminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kouluterveyskysely • Stadin HYTE -raportti • Muut toimialojen raportit
1.3. Päihteet ja mielenterveys	Vantaa	<ul style="list-style-type: none"> • Syrjäytymisen ehkäisy • Ryhmytyymisen parantaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Päihteiden käyttö vähenee 	<ul style="list-style-type: none"> • Kouluterveyskysely
	Turku	<ul style="list-style-type: none"> • Kouluvierailut, päihdekasvatustunnit • Toimialojen ja järjestöjen yhteistyön kehittäminen valistustyössä • Psykiatristen sairaanhoitajien lisääminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Nuorten huumausainekokeilut vähenevät 	<ul style="list-style-type: none"> • Kouluterveyskysely • Ilmiötieto
	Helsinki	<ul style="list-style-type: none"> • Parannetaan nuorille suunnattuja päihdepalveluita ja ohjataan hoitokontakteille • Parannetaan matalan kynnyksen mielenterveyspalveluita 	<ul style="list-style-type: none"> • Päihteiden käyttö vähenee • Useampi nuori pääsisi tarvitsemaansa apuun • Koulupoissaolot vähenevät 	<ul style="list-style-type: none"> • Kouluterveyskysely • Sote-tilastot • Wilma • TEA_viisari

Helsingin kaupungin syrjäytymisen ennaltaehkäisyn tavoitteet perustuvat moniammatilliseen verkostoon, nuorten ja toimialojen väliseen yhteistyöhön ja tukipalvelujen henkilöstön osaamisen lisäämiseen. Henkilöstön osaamista kehitetään teettämällä ennakoivia toimintamalleja LAPE-hankkeen avulla niihin kouluihin ja oppilaitoksiin, joissa on mielenterveyshaasteita, ja tavoitteena on vähentää nuorten poissaoloja ja lisätä nuorten mielen hyvinvointia. (Stadin HYTE s.a.). Nuorten omaa psyykkistä hyvinvointia seurataan muun muassa kouluterveyskyselyllä. Ylisukupolvista syrjäytymistä ehkäistään kehittämällä toimenpiteitä, jotka ennalta ehkäisisivät perheiden pitkittynyttä lastensuojeluasiakkuutta tai huono-osaisuuden kasautumista (Stadin HYTE s.a.). Perhekeskuksia ja varhaiskasvatusta tuetaan kulttuuripalveluilla, minkä tavoitteena on mahdollistaa kuntouttavaa toimintaa tietyille ryhmälle. Lisäksi kiusaamisen vastaista toimintaa on kehitetty kouluissa ja nuorille pyritään tarjoamaan enemmän saavutettavia mielenterveyspalveluita (Stadin HYTE s.a.).

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä korostuu myös harrastusten merkitys. Vantaan kaupunki pyrkii tarjoamaan aktiivisemmin jokaiselle nuorelle sopivaa harrastustoimintaa ja markkinoimaan esimerkiksi Hobihobi-sivustoa ja Harrastusten Vantaa -toimintaa. Turussa puolestaan yletettiin Kimmoke-rannekkeen käyttäjäkunta kohdistumaan myös työttömien perheenjäseniin. Lisäksi Liikkuva koulu -toimintamallia laajennettiin toiselle asteelle. Tarkoituksena on lisätä harrastusmahdollisuuksia niille ryhmille, joilla on riski syrjäytyä. Helsingissä kasvatuksen ja koulutuksen toimiala vastaa lasten ja nuorten harrastustoiminnan lisäämisestä kouluihin ja vapaa-ajalle (Stadin HYTE s.a.). Harrastustoimintaa on lisätty esimerkiksi tuottamalla kulttuurin ja liikunnan palvelutarjotin Malminkartano-Kannelmäki-alueella ja Vuosaarella (Stadin HYTE s.a.).

Henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten ehkäisemisessä Vantaa panostaa turvataitojen opettamiseen ja ryhmäytymiseen kouluissa. Tavoitteena on erityisesti puuttua nuorten keskuudessa tapahtuvaan seksuaaliseen häirintään. Koulukiusaaminen liittyy kaikkiin painopistealueisiin, sillä siihen voi liittyä väkivaltarikoksia, kunnianloukkauksia, mielenterveysongelmia ja syrjäytymisen riskiä. Kiusaamiseen puuttumista on painotettu jokaisessa turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmassa, ja siihen puuttuminen perustuu yleensä kouluhenkilökunnan kouluttamiseen. Turun kaupungin henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten ennaltaehkäisyn toimenpiteet perustuvat turvallisen ympäristön kehittämiseen ja henkilökunnan kouluttamiseen. Eri toimialojen henkilökuntia koulutetaan Turun ensi- ja

turvakoti Ry:n laatimalla LUOTSI-toimintamallilla, ja tavoitteena on tunnistaa väkivaltaiseen käytökseen johtavia tekijöitä ja puuttua väkivaltatilanteisiin oikealla tavalla ja riittävän ajoissa. LUOTSI-toimintamallin koulutusmateriaali koostuu eri osioista, joissa keskitytään tiettyihin väestöryhmiin kuten ikäihmisiin tai lapsiin ja nuoriin. Koulutuksen tarkoitus on, että siirretään vastuuta myös niille tahoille, jotka ovat tiettyjen väestöryhmien kanssa tekemisissä. Esimerkiksi lasten ja nuorten osalla tämä tarkoittaa koulu- ja oppilaitoshenkilökunnan kouluttamista (Turun ensi- ja turvakoti Ry).

Helsingin kaupungilla on monia eri ennaltaehkäisyn malleja henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten ennaltaehkäisyssä. Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten ehkäisyssä on korostettu moniammatillista yhteistyötä, osaamisen kehittämistä ja varhaista puuttumista, kuten muidenkin painopisteiden ennaltaehkäisyn keinoissa. Nuorten keskuudessa tapahtuvia väkivaltarikoksia ja muita henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia sekä radikalisoitumista on pyritty ehkäisemään muun muassa Ankkuritoiminnalla. Ankkuritoiminta tekee yhteistyötä asiantuntijoiden, poliisien ja sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimen kanssa. Toiminta perustuu laajaan yhteistyöhön eri toimialojen ja perheiden kanssa, ja tavoitteena on ohjata nuorta tarvittavan avun piiriin (Ankkuri s.a.). Ankkuritoiminnan lisäksi Stadin ammattiopiston neljässä toimipaikassa on tehty liikuntacoach-nuorisotyöntekijä-työparityöskentelyä, jonka tavoitteena on ollut lisätä nuorten yhteisöllisyyttä. Helsingin kaupunki on laatinut vihapuheeseen puuttumisen mallin ja radikalisoitumiseen liittyvien tilanteiden toimintaohjeen. Kouluissa ja oppilaitoksissa on ollut käytössä muita henkeen ja terveyteen liittyvien rikosten puuttumisen toimintamalleja. Lisäksi Helsingissä on noudatettu Toivo-toimintamallia, jonka tavoitteena on tukea sellaisia nuoria, jotka tekevät toistuvia ja vakavia rikoksia.

Nuorten keskuudessa esiintyvää päihteiden käyttöä on ehkäisty muun muassa kouluvierailujen ja valistustyön tekemisellä. Siihen, että nuori sortuu käyttämään tai kokeilemaan päihteitä, uskotaan liittyvän ongelmat kotioloissa, mielenterveysaasteet ja syrjäytyminen. Tämän takia myös päihdeongelmia on pyritty ehkäisemään puuttumalla syrjäytymiseen ja parantamalla mielenterveyspalveluita. Lisäksi esimerkiksi Helsingissä on parannettu nuorille suunnattuja päihdepalveluita ja pyritään opastamaan nuoria paremmin päihdepalveluiden piiriin.

5.3.2 Muut väestöryhmät

Muissa väestöryhmissä korostuvat samat painopisteet kuin lasten ja nuorten osalta, mutta rikosten ennaltaehkäisyn keinoja ei ole kirjattu yhtä kattavasti kuin lasten ja nuorten osuudessa (Taulukko 4). Esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisemisessä on keskitytty enemmän lapsiin ja nuoriin. Ainoastaan Turun turvallisuussuunnitelmassa oli selkeästi nostettu yhdeksi painopisteeksi ikääntyneiden keskuudessa tapahtuvan syrjäytymisen ehkäisy, ja esille nostettiin myös niin sanottu ”digisyrjäytyminen”. Helsingin hyvinvointisuunnitelmassa käsitellään ikääntyneitä omana ryhmänään yhtenä painopisteenä, mutta esille ei tule selkeästi syrjäytymisen ehkäiseminen. Helsingissä pyritään kuitenkin kehittämään kotihoitoa ja muokkaamaan palveluita ikäihmisille sopiviksi. Tämä osittain voi ehkäistä ikäihmisten syrjäytymistä ja luoda yhteisöllisyyttä. Turussa ikääntyneiden syrjäytymistä parannetaan tiedottamisen lisäämisellä ja tukemalla varhaista avunsaantia.

Henkeen ja terveyteen kohdistuneissa rikoksissa korostuu lähisuhdeväkivalta. Vantaan kaupungissa lähisuhdeväkivaltaa pyritään ehkäisemään kehittämällä lähisuhdeväkivaltaan liittyviä palveluita ja kouluttamalla uusia työntekijöitä lähisuhdeväkivallan tunnistamisessa ja puuttumisessa. Koulutusmateriaalia on saatavilla Väkipallaton Vantaa – YouTube -kanavalla ja Oppiva-verkkokoulutusallustalla. Ennaltaehkäisevä työ keskittyy erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten kokemaan lähisuhdeväkivaltaan. Naisten kokemaan väkivaltaan yritetään vaikuttaa ennaltaehkäisevästi muun muassa tekemällä yhteistyötä eri nais- ja miesjärjestöjen kanssa sekä tarjoamalla tarvittavaa koulutusmateriaalia. Lähisuhdeväkivallan uhreille tarjotaan enemmän neuvontaa ja apua esimerkiksi kouluissa ja nuorisotyössä. Tämä voi tarkoittaa tiedottamista eri toimialoilla esimerkiksi siitä, minne ottaa yhteyttä, jos kokee lähisuhdeväkivaltaa.

Turussa henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia pyritään ehkäisemään LUOTSI-toimintamallilla. Erityisesti on keskitytty ikääntyneisiin kohdistuvaan väkivaltaan, ja LUOTSI-toimintamallin ohjeista löytyy erillinen osio ikääntyviin ihmisiin kohdistuvan väkivallan tunnistamisesta ja puuttumisesta. Ikääntyviin kohdistuvia rikoksia ehkäistään tiedotuksen ja neuvonnan parantamisella, petoksiin puuttumisella ja huoli-ilmoitusten lähestyttävämmäksi tekemisellä (Turun ensi- ja turvakoti Ry).

Taulukko 4. Muissa väestöryhmissä tapahtuvien rikosten ennaltaehkäisy.

**2. MUUT
VÄESTÖRYHMÄT**

		Toimenpiteet	Tavoitteet	Seuranta
2.1. Syrjäytyminen	Vantaa	-	-	-
	Turku	<ul style="list-style-type: none"> Tiedottamisen lisääminen 3. sektorin hyödyntäminen 	<ul style="list-style-type: none"> Ikääntyneiden syrjäytymisen väheneminen 	<ul style="list-style-type: none"> Syrjäytymisen seurantamalli
	Helsinki	-	-	-
2.2. Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset	Vantaa	<ul style="list-style-type: none"> Lähisuhdeväkivallan tunnistamiseen luodut kokonaisuudet (mm. Väkivallaton Vantaa -Youtube-kanava Koulutusten kehittäminen Varhaisen puuttumisen malli Yhteydenottokanavien parantaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Lähisuhdeväkivalta vähenee Naisiin ja heikossa asemassa oleviin ihmisiin kohdistuvat väkivallan teot loppuvat 	<ul style="list-style-type: none"> Eri toimialojen tilastot
	Turku	<ul style="list-style-type: none"> Huoli-ilmoitusten kehittäminen Tiedotuksen lisääminen LUOTSI-toimintamalli Petoksiin puuttuminen 	<ul style="list-style-type: none"> Ikääntyneisiin kohdistuvat rikokset loppuvat Lähisuhdeväkivaltatapaukset tulevat viranomaisten tietoon 	<ul style="list-style-type: none"> Huoli-ilmoitukset Järjestöjen raportit
	Helsinki	<ul style="list-style-type: none"> Edistetään kaupungin toimialojen ja viranomaisten yhteistyötä Hetipurku-toimintamalli Vihapuheeseen puuttumisen malli 	<ul style="list-style-type: none"> Lähisuhdeväkivallan väheneminen Työpaikkakiusaamisen väheneminen 	<ul style="list-style-type: none"> HYTE-raportti Strategiamittarit
2.3. Päihteet ja mielenterveys	Vantaa	<ul style="list-style-type: none"> Asunto ensin -malli POPT-hanke Pakka-toiminta Yhteydenottokanavien parantaminen Sote-henkilökunnan osaamisen parantaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Nopeampi avun piiriin pääseminen Päihteiden käytön väheneminen Asunto-ongelmien väheneminen 	<ul style="list-style-type: none"> Ehkäisevän päihdetyön raportit Väestökyselyt
	Turku	<ul style="list-style-type: none"> Poliisi puuttuu tarjontaan Viranomaisyhteistyö, tiedonjako ja kouluttaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Huumeiden tarjonnan vähentäminen 	<ul style="list-style-type: none"> Polstat Hyvinvointikertomus
	Helsinki	<ul style="list-style-type: none"> Pakka-toiminta Lisätään saavutettavia mielenterveyspalveluita Parannetaan sähköisiä palveluja Puututaan sosiaalisiin taustatekijöihin 	<ul style="list-style-type: none"> Mielenterveyden edistäminen Päihteistä aiheutuvien haittojen väheneminen 	<ul style="list-style-type: none"> HYTE-raportti

Helsingin kaupungilla on monia eri ennaltaehkäisyn malleja henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten ennaltaehkäisyssä, kuten Hetipurku-menetelmä ja vihapuheeseen puuttumisen malli. Hetipurku-menetelmää käytetään erityisesti työpaikoilla, ja sen tarkoitus on vähentää työpaikoilla tapahtuvaa kiusaamista ja väkivaltaa. Hetipurku-toimintamalli perustuu keskusteluun, jossa heti tapahtuneen tilanteen jälkeen puretaan vaivaava asia (Turvallisuus ja riskien hallinta s.a.). Lähisuhdeväkivallan ehkäisystä vastaa Helsingin lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöryhmä. Työryhmälle on asetettu vuosibudjetti, ja ehkäisevää lähisuhdetyötä tekevät monet toimialat, kuten kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, kaupunginkanslia, sosiaali- ja terveystoimiala sekä poliisilaitos (Helsinki – lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöryhmän asettaminen 2020).

Vantaan kaupungin toimenpiteet ehkäisevän päihdetyön kannalta ovat muun muassa päihde- ja mielenterveyspalveluiden saavutettavuuden ja tavoitettavuuden parantaminen kehittämällä yhteydenottokanavia, päihdetyön osaamisen kehittäminen ja päihdepalveluiden ylläpitäminen sekä niiden mahdollistaminen jokaiselle. Vantaan kaupungilla on useita eri toimintamalleja ja hankkeita päihdeettömyyden edistämiseksi, ja niitä toteutetaan laajassa yhteistyössä useiden eri toimijoiden kanssa. Ehkäisevää päihdetyötä tehdään muun muassa noudattamalla Pakka-toimintamallia, jonka avulla on tavoiteltu ehkäistä esimerkiksi ikärajavaltavien tuotteiden myymistä ja antamista alaikäisille tai päihtyneille. Myös Helsingissä noudatetaan Pakka-toimintamallia päihdeiden käytön ehkäisemiseksi.

Lisäksi päihdeiden käytön ja asunnottomuuden välillä on havaittu yhteneväisyyttä, ja päihdeongelmia on pyritty ennaltaehkäisemään eri asumisen tuen palveluilla. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi asumispäivystys, Asunto ensin -malli ja kuntouttavan asumisen tarjoaminen. Vantaan kaupungilla on käytössä myös POPT-hanke (Päihtyneen ohjaus päihdepalveluihin poliisin toimesta), jonka tavoitteena on parantaa päihtyneen henkilön pääsemistä hoitoon.

Turun kaupunki on keskittynyt nuorten huumausainekokeilujen ja huumeiden yleisen tarjonnan vähentämiseen. Toimenpiteinä ovat olleet panostus yhteistyöhön, päihdekasvatuksen kehittäminen, säännöllisten kouluvierailujen tekeminen ja kouluttaminen. Tavoitteena on siis lisätä tietoutta eri päihdeiden vaikutuksista erityisesti nuorten keskuudessa ja puuttua varhaisessa vaiheessa päihdeiden käyttöön. Perusopetuksessa toimii yhteiset

säännöt ja käytännöt tupakoinnin ja muiden pähteiden käytön ehkäisyyn. Myös Turun poliisi pyrkii puuttumaan aktiivisemmin huumeiden tarjontaan.

Helsingin kaupungissa mielen hyvinvointia edistetään kehittämällä mielenterveyspalveluiden saavutettavuutta ja vaikuttamalla sosiaalisiin tekijöihin, jotka voivat vaikuttaa ihmisen mielenterveyteen. Mielenterveyspalveluiden sähköisiä palveluja tullaan kehittämään ja sosiaalisiin taustatekijöihin, kuten kotioloihin, kiinnitetään enemmän huomiota. Helsingissä ehkäisevästä päihdetyöstä vastaa kaupunginhallitus, ja ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvat niin alkoholi-, huumausaine- ja rahapeli ongelmien kuin tupakoimisen vähentäminen. Tupakointiin puututaan Savuton Helsinki -hankkeella, joka tukee esimerkiksi odottavien äitien tupakoinnin lopettamista.

6 Keskustelu

6.1 Alueelliseen turvallisuuteen vaikuttavat tekijät

Vantaan, Turun ja Helsingin kaupungit ovat selvittäneet erilaisilla hyvinvointi- ja turvallisuuskyselyillä, mitkä alueet asukkaat kokevat turvattomiksi ja millaiset tekijät lisäävät turvattomuuden tunnetta. Tutkimusten ja kyselyjen perusteella Vantaan, Turun ja Helsingin asukkaat kokevat omalla paikkakunnallaan eniten turvattomuutta juna-aseilla, ostoskeskusten läheisillä alueilla, heikosti valaistuilla alueilla ja julkisilla alueilla, joissa ei ole välitöntä valvontaa kuten asutusta tai viranomaisvalvontaa (Turun turvallisuussuunnitelma 2017–2021; Vantaan turvallisuussuunnitelma 2021; Turvallisuus ja riskien hallinta). Myös ihmisten häiriökäytös esimerkiksi päihtymystilan vuoksi, nuorten kokoontuminen ja levottomuus voi aiheuttaa asukkaissa turvattomuuden tunnetta (Turun turvallisuussuunnitelma 2017–2021; Vantaan turvallisuussuunnitelma 2021; Turvallisuus ja riskien hallinta).

Rikosmaantieteellisestä näkökulmasta katsottuna tämänkaltaiset kyselyt ovat tärkeitä alueellisen turvallisuuden kartoittamiseksi. Kyselyiden avulla voidaan ohjata valvontaa tietyille alueille, ja keskittyä parantamaan asukkaiden turvallisuuden tunnetta heidän omien kokemuksiansa perusteella. Toisaalta ei voida todeta, että turvallisuus- tai hyvinvointiraportteja olisi tehty rikosmaantieteellisiä teorioita käyttäen. On kuitenkin mielenkiintoista tutkia, miten rikosmaantieteen teorioita voitaisiin hyödyntää kaupunkien rikosten ennaltaehkäisyä keinona ja mitä samankaltaisuuksia teorioiden ja asukkaiden kokemusten välillä on. Esimerkiksi asukkaiden kokemista turvattomista paikoista voitaisiin muodostaa maantieteellisillä menetelmillä hot spot -kartta, joka kuvastaisi suurimpia riskialueita ja auttaisi viranomaisia keskittämään toimintansa tietyille alueille. Mielenkiintoista olisi myös tutkia tiettyä rikostyyppiä pienemmällä alueella, sillä useimmat rikosmaantieteen teoriat eivät sovellu isojen alueiden analyysiin.

Rikosmaantieteen tutkimuksia ei ole tehty Suomessa paljoa, eikä sen teoriat ole monille tuttuja. Suomessa vain Tampereen Muotialalla on hyödynnetty CPTED-mallia kaupunkisuunnittelun apuna (Stolt 2018). CPTED-mallin tapaisia ratkaisuja voi kuitenkin löytää kaupunkiympäristöstä. Tällaisia ratkaisuja voivat olla esimerkiksi näkyvyyden huomioon ottaminen kaupunkisuunnittelussa. Turun turvallisuuskyselyn mukaan turkulaiset ovat korostaneet ”luonnollisen valvonnan” tarvetta turvallisuuden tunnun lisäämiseksi (Turun

turvallisuussuunnitelma 2017–2021). Tämä tarkoittaisi esimerkiksi paremman näkyvyyden mahdollistamista leikkipuistoalueille suoraan kotoa. Myös helsinkiläiset ovat turvallisuuskyselyissä nostaneet esille erityisesti leikkipuistojen lähellä olevan valvonnan tärkeyden (Turvallisuus ja riskien hallinta).

SCP-teorian näkökulmasta alueita tulisi suunnitella niin, että ne eivät houkuttele rikollisuudelle (Clarke 1997). Vantaan, Turun ja Helsingin turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmissa sekä -kyselyissä ei varsinaisesti tullut ilmi, miten ympäristöä voitaisiin muokata epähoukuttavaksi rikollisuudelle. Toisaalta valvonnan lisääminen erityisesti riskialueille ja valaistuksen lisääminen voivat pienentää rikoksen riskiä. Kyselyissä useat asukkaat mainitsivat huonosti valaistujen alueiden tuovan turvattomuuden tunnetta. Valaistuksen ja valvonnan lisääminen voisi parantaa asukkaiden turvallisuuden tunnetta, mutta ei ole tieteellistä näyttöä, vaikuttaako näiden asioiden lisääminen todellisuudessa rikosten määrään. Valaistuksen ja omaisuusrikosten välistä suhdetta tutkinut Sun ym. ovat todenneet, että valoisuuden määrä saattaa lisätä niin kävelijöiden näkyvyyttä, mutta myös rikollisten näkyvyyttä, mikä osaltaan myös auttaisi rikollisia valitsemaan kohteen ja pakenemaan rikoksen jälkeen (2022). Valon määrä voisi siis osaltaan auttaa rikollisen tunnistamisessa ja heikentää rikosten syntyä, mutta myös edistää rikosten kohteiden näkyvyyttä.

Sosioekonomisilla tekijöillä on tutkimusten mukaan yhteyttä hyvinvointi ja -terveyseroihin (Helsingin hyvinvointisuunnitelma 2019–2021). Turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmien mukaan rikollisuus on suurinta siellä, missä on huonommat olosuhteet, kuten paljon köyhyyttä, asunnottomuutta ja sosiaalista segregatiota (Turvallisuus ja riskien hallinta; Vantaan turvallisuussuunnitelma 2021). Rikollisuudelle voivat altistaa myös syrjäytyminen yhteiskunnasta, päihderiippuvuudet ja mielenterveysongelmat (Vantaan turvallisuussuunnitelma 2021). Tämän takia on erityisen tärkeää ennaltaehkäistä alueellista eriarvoisuutta, ja tarjota laajasti erilaisia matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluita. Toisin kuin ympäristötekijöiden kohdalla, useat tutkimukset osoittavat sosioekonomisten tekijöiden vaikuttavan rikollisuuden kasvuun, mikä tukee myös sosiaalisen disorganisaation teoriaa.

6.2 Rikoslakirikosten tyypit Vantaalla, Turussa ja Helsingissä

Tutkimuksessa ei perehdytty tarkemmin eri rikosnimikkeisiin tai rikosten alueelliseen jakaumaan tarkasteltavissa kunnissa. On kuitenkin tutkimuksen kannalta olennaista selventää, millaisia rikoksia Vantaalla, Turussa ja Helsingissä tapahtui eniten, sillä paikalliset rikostilastot olivat vaikuttaneet suuresti turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmien laatimiseen. Turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmat on tehty hieman eri vuosille, mutta keskimääräisesti ne kattavat 2020-luvun alun ja erityisesti vuoden 2021. On siis huomioitava, että nykyiset rikostilastot eivät välttämättä noudata samaa kaavaa kuin vuoden 2020-luvun alussa, ja suunnitelmien painopisteet on laadittu aiempien vuosien rikostilastojen perusteella. Lisäksi Vantaan turvallisuussuunnitelma oli kattavampi kuin Turun tai Helsingin turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmat, joissa ei ollut tehty selkeää kuvausta kuntien sen aikaisesta turvallisuustilanteesta. Turun ja Helsingin turvallisuustilannetta pystyttiin selvittämään kuitenkin Tilastokeskuksen rikos- ja pakkokeinotilastojen avulla.

Vantaan turvallisuussuunnitelmassa on käytetty vuosien 2017–2020 rikostilastoja, ja niiden perusteella kotihälytysten sekä väkivalta- ja huumausainerikosten määrät olivat olleet kasvussa. Myös nuorisoriikollisuus, kuten nuorten tekemät väkivaltarikokset ja päihteiden käyttö, oli lisääntynyt. Pahoinpitelyjä tapahtui eniten yksityisillä paikoilla, mikä saattaa johtua korona-ajan liikkumiseen liittyvistä rajoituksista. Turussa Tilastokeskuksen rikostilastojen mukaan vuosien 2017–2020 välillä henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset sekä omaisuus-, liikenne-, seksuaali- ja huumausainerikokset olivat kasvaneet koko Turun alueella. Ennen turvallisuussuunnitelman julkaisua henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten sekä huumausaine- ja seksuaalirikosten määrät olivat vähentyneet (Tilastokeskus 2022). Ennen Helsingin hyvinvointisuunnitelman julkaisua vuonna 2019 Helsingissä tapahtui eniten omaisuusrikoksia. Toisaalta omaisuusrikosten määrä oli vähentynyt hieman vuosien 2017–2018 välillä. Kokonaisuudessaan rikoslakirikosten määrä oli pienentynyt, mutta henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten, huumausainerikosten ja seksuaalirikosten määrät olivat kasvussa (Tilastokeskus 2022). Turun ja Helsingin kohdalla olisi mielenkiintoista tietää nuorisoriikollisuuden määrän muutokset, sillä suunnitelmissa yhdeksi painopisteeksi muodostui nuoret ja lapset ja erityisesti tämän ihmisryhmän sisällä olevat väkivalta- sekä päihderikokset.

Rikostilastojen ja turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmien painopisteiden välillä huomataan selkeää yhteyttä, ja huomiota on kiinnitetty niiden rikosten ehkäisyyn, joita on tapahtunut eniten. On huomioitava, että perusrikostyyppien sisälle mahtuu useita tarkempia rikosnimikkeitä. Esimerkiksi Turussa huumausainerikosten määrät olivat kokonaisuudessaan vähentyneet, mutta turvallisuussuunnitelman painopisteeksi oli silti nostettu päihdeongelmien ehkäisy ja keskitytty erityisesti nuorten huumausainekokeilujen vähentämiseen. Voi siis olla, että nuorten huumausainerikokset ovat olleet kasvussa tai huumausainekokeilut nuorten keskuudessa yleisesti huolestuttavat asukkaita ja eri toimialoja, minkä takia asia on nostettu painopisteeksi. Vantaan ja Helsingin osalla päihdeongelmien nostaminen yhdeksi painopisteeksi on selkeämpää, sillä tilastojen valossa päihderikokset ovat kasvaneet. Myös henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten osalta on selkeää, että tämä teema on nostettu yhdeksi painopisteeksi. Sen lisäksi suunnitelmissa on painotettu erityisesti lähisuhdeväkivaltaa, joka lukeutuu henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten sisälle. Omaisuusrikoksia ei ollut kirjattu painopisteeksi, vaikka tilastojen perusteella koko Suomessa ja paikallisella tasolla tarkasteltavissa kunnissa kaikissa paitsi Helsingissä omaisuusrikosten määrät olivat kasvaneet. Koko Suomen rikostilastoihin vaikuttaa eniten Helsingissä tapahtuvat rikokset, sillä Helsingissä tapahtuu eniten rikoksia. Vuonna 2021 Helsingin osuus koko Suomen rikostilastoissa oli noin 15 %:ia (Tilastokeskus 2022).

7 Johtopäätökset

Tutkimus osoitti, että rikoslakirikosten havainnollistaminen kartalle eri menetelmin vaikuttaa suuresti alueellisen turvallisuuden kuvaamiseen Suomessa. Rikoslakitilastojen tarkasteleminen yksinään sekä verrattuna asukaslukuun kunnittain antavat erilaiset tulokset. Tämän takia esimerkiksi häiriöindeksillä, jossa painotetaan eri rikoksia, voidaan paremmin kuvata alueellista turvallisuutta kuin pelkillä rikoslakitilastoilla. Vastatakseni ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ”Minne rikoslakirikokset suhteutettuna kuntien väkilukuihin painottuvat koko Suomessa kuntakohtaisesti poliisin PolStat-tulostietojärjestelmän mukaan?”, voidaan todeta, että rikoslakirikosten määrä suhteutettuna kuntien asukaslukuun on suhteellisen tasaista koko Suomessa. Suurimmassa osassa kuntia tulokset olivat välillä 0–12 %. Rikoslakirikosten määrässä ei havaittu painottumista tietyille alueille, lukuun ottamatta kuntaryypäitä Ahvenanmaalla, Pohjanmaalla ja Keski- ja Etelä-Pohjanmaan rajalla, joissa rikoslakirikosten suhteellinen määrä verrattuna asukaslukuun oli pientä. Suurien rikoslakirikosten määrän kuntaryypäitä ei havaittu, vaan suurimmat rikoslakirikosten määrät näkyivät kartalla yksittäisinä poikkeuksina muihin kuntiin verrattuna.

Toinen tutkimuskysymykseni ”Miten häiriöindeksi vaihtelee Suomen kunnissa PolStat-tulostietojärjestelmän mukaan?” käsitteli häiriöindeksien painottumista Suomessa. Tuloksena saatiin, että häiriöindeksien suuruus vaihteli myös suhteellisen tasaisesti Suomen kunnissa. Häiriöindeksiluvut olivat suurimmassa osassa kuntia alle 200 lukuun ottamatta yksittäisiä poikkeuksia. Tutkimuksessa tarkasteltavien kuntien, Vantaan, Turun ja Helsingin, häiriöindeksit olivat suurimmista kaupungeista isoimmat. Pienimmät kunnat mukaan luettuna suurin häiriöindeksi löytyy Kärsämäestä. Pienimmät häiriöindeksiluvut löytyvät Lestijärveltä, Merijärveltä ja Bötömilta.

Tutkimuskysymykset 3. ”Mitkä teemat esiintyvät Vantaan, Turun ja Helsingin turvallisuus ja hyvinvointistrategioissa?” ja 4. ”Miten rikoksia pyritään ehkäisemään Vantaalla, Turussa ja Helsingissä kuntakohtaisten turvallisuus- tai hyvinvointisuunnitelmien perusteella?” käsittelivät Vantaan, Turun ja Helsingin turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmien painopisteitä ja tavoitteita rikostenehkäisyyssä. Vastatakseni kolmanteen tutkimuskysymykseen, huomattiin, että turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmien painopisteissä oli paljon samankaltaisuuksia. Päällekkäiset painopisteet Vantaan, Turun ja Helsingin turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmissa olivat syrjäytyminen, henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset, päihteet ja mielenterveys sekä lapset ja nuoret.

Lapsia ja nuoria oli painotettu eniten jokaisessa painopisteessä, sillä nuorisoriikollisuus on ollut kasvussa. Lasten ja nuorten tekemien rikosten määrään uskotaan vaikuttavan syrjäytyminen, ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy oli nostettu merkittäväksi rikollisuutta vähentäväksi keinoksi. Syrjäytymistä lasten ja nuorten osalta on pyritty vähentämään esimerkiksi harrastustoimintaa lisäämällä ja erilaisten tukipalvelujen parantamisella.

Syrjäytyminen on ilmiö, jonka koetaan aiheuttavan alttiutta rikosten synnylle. Syrjäytymisen painopiste eroaa muista painopisteistä siten, että se edustaa rikosten synnyn yhtä syytä, kun taas muut painopisteet korreloivat kuntien rikostilastojen kanssa. Esimerkiksi päihteiden käytön ehkäisy yleisesti ja nuorten keskuudessa on kirjattu painopisteeksi, sillä päihteiden käyttö on ollut kasvussa. Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista esille nousi erityisesti lähisuhdeväkivalta, joka korona-aikana lisääntyi ihmisten ollessa sisätiloissa enemmän. Uskotaan, että kaikki lähisuhdeväkivaltatapaukset eivät tule viranomaisten tietoon, ja tämän vuoksi apukanavien tuominen ihmisten tietoisuuteen on erityisen tärkeää lähisuhdeväkivallan ehkäisyssä. Lisäksi korostettiin varhaisen puuttumisen tärkeyttä niin henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten kuin syrjäytymisen ehkäisyssä.

Viimeiseen tutkimuskysymykseeni vastatakseni rikoksia on pyritty ehkäisemään monien eri toimialojen, kuten poliisin, sosiaali- ja terveydenhoito-, nuoriso- ja lastensuojelualan työntekijöiden, yhteistyöllä. Keskeisiä toimialoja lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä olivat koulut ja oppilaitokset sekä erilaiset perheiden tukipalvelut. Kouluilla, oppilaitoksilla ja perhetoiminnalla on keskeinen rooli lasten ja nuorten keskuudessa tapahtuvien rikosten ehkäisyssä, sillä he ovat päivittäin tekemisissä lasten kanssa. Kouluhenkilökuntaa opetetaan puuttumaan väkivalta- ja päihdetilanteisiin, ja lapsille ja nuorille tarjotaan enemmän helpommin saavutettavia tukipalveluita. Päihteiden käyttöä yleisesti ehkäistään parantamalla päihdepalveluja. On kuitenkin riippuvaisten ihmisten omalla vastuulla hakea hoitoa, mutta eri tahot voivat opastaa, miten päästä avun piiriin.

Rikosmaantieteen kannalta tämä tutkimus oli suppea, ja jatkotutkimusta voitaisiin tehdä enemmän paikallisella tasolla. Jatkotutkimusta tehdessä olisi hyvä selvittää paikallisen tason, kuten esimerkiksi Turun keskusta-alueen, rikosnimikkeet ja pohtia syvällisemmin ympäristötekijöiden korrelointia tiettyjen rikosnimikkeiden kanssa. Lisäksi voitaisiin hyödyntää hot spot -kartta-analyysia. Rikosmaantieteellistä tutkimusta on tehty hyvin vähän Suomessa, ja tutkielman tekijän kannalta olisi mielenkiintoista lähteä soveltamaan rikosmaantieteen menetelmiä ja teorioita Suomen kuntiin. Tosin ympäristötekijöiden ja

rikosten välistä korrelointia on vaikea todentaa, ja on todettu, että sosioekonomisten syiden vaikutukset rikosten määriin on enemmän olennaista rikosmaantieteellisessä tutkimuksessa. Sen sijaan turvallisuuden tunnun ja ympäristötekijöiden välistä korrelointia olisi mahdollista tutkia laajemmin. Esimerkiksi tässä tutkimuksessa tarkasteltujen kuntien turvallisuus- ja hyvinvointisuunnitelmissa tuli ilmi erilaisia ympäristötekijöitä, jotka vaikuttavat asukkaiden turvallisuuden tuntuun.

Lähteet

- 13ex – *Tietoon tulleet rikokset ja niiden selvittäminen rikosryhmittäin tekokunnan ja ilmoitusvuoden mukaan, 1980–2023* (2022) Rikos- ja pakkokeinotilasto, Tilastokeskus.
3. *Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy* (s.a.) Stadin HYTE, Helsinki. 8.4.2025.
<https://www.hel.fi/static/helsinki/kaupunkistrategia/karki/hyte/taulukot/lasten-nuorten-syrjaytymisen-ehkaisy.pdf>
- Andresen, M. A., Brantingham, P. J., & Kinney, B. J. (2010). *Classics in environmental criminology* (First edition.). Boca Raton: CRC Press/Taylor & Francis Group.
<https://doi.org/10.4324/9781439817803>
- Ankkuritoiminta* (s.a.) Ankkuritoiminta.fi, sisäministeriö. 8.4.2025.
<https://ankkuritoiminta.fi/tietoa-sivustosta>
- Bolton, A. (2013) Crime mapping. Teoksessa Ross, J. (toim.) *Encyclopedia of Street Crime in America*. SAGE Publications, Inc. 216–220.
- Chainey, S. (2021) *Understanding Crime – Analyzing the Geography of Crime*. Esri press, California. 16
- Clarke, R. V. (1997) *Situational Crime Prevention – Successful Case Studies*. 2. p. Harrow and Heston, Albany. https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/scp2_intro_0_0.pdf
- Cohen, L. E. & Felson, M. (1979) Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. *American Sociological Association* 44(4) 558-608.
<https://faculty.washington.edu/matsueda/courses/587/readings/Cohen%20and%20Felson%201979%20Routine%20Activities.pdf>
- Cozens, P. & Love, T. (2015) A Review and Current Status of Crime Prevention through Environmental Design (CPTED). *SageJournals* 30(4).
<https://doi.org/10.1177/0885412215595440>
- Crowe, T. (2013) *Crime prevention through environmental design*. 3. p. Elsevier, Oxford.
- Donnermeyer, J. (2022) Theoretical and Empirical Gaps in Rural Criminology. Teoksessa Bowden, M. & Harkness, A. (toim.) *Rural Transformations and Rural Crime – International Critical Perspectives in Rural Criminology*. Bristol University Press, Bristol, 31.
- Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. (2022) *Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen*. *Hoitotiede* 34(4), 215–225.
- Hallinnolliset aluejaot 1:10 000*. Maanmittauslaitos. 2025

- Hyvinvointia ja terveyttä kaikille – Helsingin hyvinvointisuunnitelma 2019–2021. (s.a.)
Helsingin kaupunki.
- Häiriöindeksi*. Valvonta- ja hälytystoimen tilastot. Poliisin tulostietojärjestelmä, PolStat. 2025.
- Karisto, A. & Tuominen, M. (1993). Kirjoituksia kaupunkipeloista. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1993:8.
- Koskela, H. & Nurminen, R. (2010) ”Nollasta on pakko luopua” – Jakomäen ilkvallanehkäisyprojekti paikallisena rikosentorjuntahankkeena.
Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C17. Espoo.
<https://aaltodoc.aalto.fi/server/api/core/bitstreams/5e68b7e1-a388-40ec-be60-183eda993012/content>
- Koskela, H. (2003) Paikkamielikuvista talousmaantieteeseen – Turvallisuuskysymykset maantieteen tutkimuskohteena. Teoksessa Koskela, H. (toim.) *Avoin kaupunki / suljettu kaupunki, kirjoituksia urbaanista turvallisuuspolitiikasta*. Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen suunnittelumaantieteen kurssiraportteja, 7–17.
- Kuntien avainluvut 1987–2023*. Tilastokeskus. 2024
- Kylmä, J. & Juvakka T. (2014) Laadullinen terveystutkimus. Edita, Bookwell Oy, Porvoo.
- LeBeau, J. L. & Leitner, M. (2011) Introduction: Progress in Research on the Geography of Crime. *The Professional Geographer*, 63(2) 161- 173.
<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/00330124.2010.547147?needAccess=true&role=button>
- LUOTSI-koulutuksen materiaali* (s.a.) Turun ensi- ja turvakoti ry. 8.4.2025.
<https://tuentu.fi/luotsi>
- Lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöryhmän asettaminen §298*. (2020) Helsinki. 14.4.2025
[Lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöryhmän asettaminen – Kansliapäällikkö / Päätökset / Helsingin kaupunki](https://tuentu.fi/luotsi)
- Mátyás, S. (2024) *Crime Geography*. Editura Universităţii din Oradea.
https://real.mtak.hu/204407/1/Crime_Geography_MatyasSzabolcs.pdf
- Niskanen, V. & Pietikäinen, P. (2021) Rikollisuus ja sosiaalisen disorganisaation teoria Chigacon sosiologisen koulukunnan tutkimuksissa 1918–1948. *Kriminologia 1 (1/2021)*. 60–84.
- Owusu, G. & Frimpong, L. (2020) Crime geography. Teoksessa *International Encyclopedia of Human Geography*. 2. p. 3. Elsevier. <https://dx.doi.org/10.1016/B978-0-08-102295-5.10248-3> ISBN: 9780081022955

- Poliisin tietoon tulleet rikokset poliisilaitoksittain (tapahtuma-alue), kunnittain ja rikosryhmittäin 2020 – 01/2025*. Rikostilastot. Poliisin tulostietojärjestelmä, PolStat. *Raportti toimenpideohjelmista syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja sosiaalisesti kestävä kasvun edistämiseksi vuosina 2018–2021*. 803/2019 (2022) Turun kaupunki. 8.4.2025. <https://ah.turku.fi/kv/2022/0919008p/4745224.htm>
- Rikosten ehkäisy* (s.a.) Rikoksentorjuntaneuvosto. 7.4.2025. <https://rikoksentorjunta.fi/rikosten-ehkaisy>
- Shaw, C. R., & McKay, H. D. (1942). *Juvenile delinquency and urban areas*. University of Chicago Press
- Sirén, R. (2015) Joutuvatko huono-osaisilla alueilla asuvat muita useammin uhkailun ja väkivallan kohteeksi? Yksilötekijät ja kaupunkien asuinympäristö rikosten kohteeksi joutumisen selittäjinä. *Yhteiskuntapolitiikka* 80 (2015):6. 601-616.
- Stolt, J. (2018) CPTED-malli tilojen turvaamisessa. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu, turvallisuusalan koulutusohjelma. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/146171/ONT_Jari_Stolt_CPTED.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Sun, L., Zhang, G., Zhao, D., Ji, L., Gu, H., Sun, L. & Xia, L. (2022) Explore the Correlation between Environmental Factors and the Spatial Distribution of Property Crime. *ISPRS Int. J. Geo-Inf.* 2022, 11(8). <https://doi.org/10.3390/ijgi11080428>
- Tilastot*. (s.a.) Tuovi – sisäisen turvallisuuden portaali, Helsinki. 7.4.2025. <https://sisainturvallisuus.fi/tilastot>
- Toimintamalli koulussa* (s.a.) ProKoulu. 14.4.2025. <https://prokoulu.fi/toimintamalli/toimintamalli-koulussa/>
- Tuominen, J. (2023) Oppilaitosnuorisotyö rakentamassa kohtaamisen tiloja ammatillisessa oppilaitoksessa. XAMK, Vantaan kaupungin nuoriso- ja yhteistyöpalvelut. 14.4.2025. [Oppilaitosnuorisotyö rakentamassa kohtaamisen tiloja ammatillisessa oppilaitoksessa - Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu](https://www.xamk.fi/oppilaitosnuorisoty%C3%B6-rakentamassa-kohtaamisen-tiloja-ammattillisessa-oppilaitoksessa-kaakkois-suomen-ammattikorkeakoulu)
- Turun kaupungin turvallisuussuunnitelma 2017–2020 (2017) Turun kaupunki.
- Turun kaupungin turvallisuussuunnitelma 2021–2024 (2021) Turun kaupungin julkaisu 2021. *Turvallisuus ja riskien hallinta* (s.a.) Kestävä Helsinki, Helsinki. 7.4.2025. <https://kestavyys.hel.fi/turvallisuus/>
- Tässä ovat Suomen turvattomimmat kaupungit – Yle sai poliisin uunituoreet tilastot* (2024) Yle uutiset. 7.4.2025. <https://yle.fi/a/74-20097959>

Tässä Suomen suurimmista kaupungeista turvattomimmat – katso, miten oma kotipaikkasi sijoittuu (2025) Yle uutiset. 7.4.2025. <https://yle.fi/a/74-20136114>

Vaismoradi M., Turunen H. & Bondas T. (2013) Content analysis and thematic analysis: Implications for conducting a qualitative descriptive study. *Nursing and Health Sciences* 15, 398–405.

Vantaan kaupungin turvallisuussuunnitelma (2021) Vantaan kaupunki.

Wekerle G. & Whitman C. (1995) *Safe Cities: Guidelines for Planning, Design and Management*. New York, Van Nostrand Reinhold.